

บทที่ 5

ผลการศึกษา

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง : กรณีศึกษาภาคเหนือตอนล่าง เป็นโครงการย่อยที่ 2 จากแผนงานวิจัย โครงการวิจัยเชิงบูรณาการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง: กรณีศึกษาภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งคณะผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง: กรณีศึกษาภาคเหนือตอนล่าง

ตอนที่ 2 ผลการถ่ายทอดกระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ

1. ตอนที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง: กรณีศึกษาภาคเหนือตอนล่าง

ในตอนที่ 1 เป็นการศึกษากระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ ทั้ง 2 มิติ คือ มิติสังคม เป็นชุมชนพอเพียงที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีวัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงความสัมพันธ์กัน มีแบบแผน กฎกติการ่วมกันในชุมชนที่ยึดหลักความพอเพียง และมิติเศรษฐกิจ เป็นชุมชนพอเพียงที่แสดงถึงการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการผลิต การแลกเปลี่ยน การจำหน่าย และก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนที่เน้นความพอเพียง ซึ่งสาเหตุที่ศึกษาเพียง 2 มิติ ดังกล่าว เพราะว่ามิติสังคม และมิติเศรษฐกิจ เป็นมิติที่มีความสำคัญที่ควรจะศึกษาก่อนที่จะแสดงให้เห็นถึงการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาตนเองได้ ที่เริ่มต้นจากการมีทุนทางสังคมที่ดีที่นำไปสู่การมีเศรษฐกิจที่ดีในชุมชน จึงเป็นปัจจัยในการศึกษาเพียง 2 มิติเท่านั้น สำหรับการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติกับการนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง เขตภาคเหนือตอนล่าง นั้นใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ (KM) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนและผู้มีบทบาทในสังคม ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ดังนั้นทำให้การสรุปผลการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ซึ่งรายละเอียด ดังนี้

1.1 การศึกษากระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติสังคม

ชุมชนพอเพียงในมิติสังคม ทั้ง 5 หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นชุมชนที่คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นมากำหนดการพิจารณาหมู่บ้านประกอบด้วย บ้านคอนม่วง หมู่ที่ 10 ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก บ้านเกาะพยอม หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอกงทพทัน จังหวัดอุทัยธานี บ้านหนองแม่นา หมู่ที่ 6 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ บ้านห้วยมหาวงศ์ หมู่ที่ 9 ตำบลมหาวงศ์ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และบ้านกรงทอง หมู่ที่ 5 ตำบลคลองกระเจง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย

ผลการศึกษากระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติสังคม สรุปได้ตามประเด็น ดังนี้

1.1.1 จุดเริ่มต้นหรือที่มาของหมู่บ้าน/ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนมิติสังคมในอดีตส่วนใหญ่ มีระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนที่ยังขาดการพัฒนาที่ค้ำเท่าที่ควร ซึ่งชุมชนในมิติสังคมส่วนใหญ่ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยยังไม่มีความรู้ความเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเองปฏิบัติกันอยู่นั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ชุมชนจะประสบปัญหาในการประกอบอาชีพที่นำไปสู่การเกิดภาวะหนี้สินพึ่งตนเองไม่ได้ ทำให้คนในชุมชนมาประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาทางออกร่วมกัน แม้ว่าช่วงเริ่มต้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมาเมื่อหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านจึงเริ่มให้ความสนใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง โดยการริเริ่มของชาวบ้านเกิดจากการรับฟังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ใหญ่บ้านเอง หลังจากที่ได้ไปประชุมมา ก็จะมานำเสนอโครงการต่างๆ ที่เข้ามาให้ชาวบ้านฟัง แล้วช่วยกันคิดว่าจะทำอะไร จากหลากหลายความคิดเห็นเอามารวมกัน แล้วพิจารณาจากความสามารถที่คนในชุมชนจะสามารถกระทำได้ ชุมชนจึงรู้จักคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เศรษฐกิจพอเพียง จึงเริ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างจริงจังในการดำเนินชีวิตจนเกิดการยอมรับและปฏิบัติต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ ดังเช่น คำกล่าวของผู้นำชุมชนบ้านคอนม่วง หมู่ที่ 10 ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

“...แต่เดิมชุมชนบ้านคอนม่วง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาแล้วต่อมาประสบปัญหาน้ำท่วมเกิดความเสียหายซ้ำซาก ทำให้เป็นหนี้เป็นสิน จึงทำให้คนในชุมชนออกไปทำงานนอกชุมชน เพื่อไปประกอบอาชีพรับจ้าง แต่ก็ไม่สามารถทำให้หนี้สินลดลง และจุดเปลี่ยนของชุมชนคือ ผู้นำชุมชนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานที่สวนจิตรลดา ไปศึกษาเรียนรู้ “หลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

แล้วนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชนแล้วทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง และหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จนทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้...”

1.1.2. กระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนมิติสังคมได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนกล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ภายในเกิดจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลองผิดลองถูกในการปฏิบัติ แล้วอาศัยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชุมประจำเดือนที่ผู้นำชุมชนจะนำองค์ความรู้จากภายนอกมาต่อบอกคนในชุมชนและคนในชุมชนเองก็แลกเปลี่ยนปัญหาจากการปฏิบัติในที่ประชุม จากนั้นช่วยกันวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

ส่วนการเรียนรู้จากภายนอกคือ จากสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การอบรมศึกษาดูงานจากชุมชนที่ปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จแล้ววิเคราะห์ตนเอง ดังเช่น บ้านกรงทอง หมู่ที่ 5 ตำบลคลองกระจง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ที่ผู้นำชุมชนกล่าวว่า “.. ชุมชนของเราได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ คือ การไปศึกษาดูงานจากชุมชนอื่นที่ประสบความสำเร็จที่เป็นต้นแบบ แล้วนำสิ่งที่สามารถใช้กับชุมชนของเราได้มาประยุกต์ใช้ ซึ่งเราไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้ทั้งหมด โดยการนำมาทดลองปฏิบัติ คือ การลองผิดลองถูก เพื่อเป็นการทำให้เห็นเป็นแบบอย่างเสียก่อนที่จะนำไปเผยแพร่ให้กับคนในชุมชน..”

1.1.3 การถ่ายทอดความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในชุมชนได้นำปฏิบัติใช้ในชุมชน

ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชนใช้วิธีการเชิญชวนให้คนในชุมชนปฏิบัติกันเองซึ่งตัวผู้นำเองก็ได้ปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างด้วย เมื่อถึงกำหนดการประชุมประจำเดือน วิธีการที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ก็คือ การบอกกล่าวข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนให้ทดลองปฏิบัติตาม ผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน และการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน หรือการติดประกาศในชุมชน ดังกรณีหมู่บ้านหนองแม่เฒ่า หมู่ที่ 6 ตำบลหนองแม่เฒ่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่กล่าวว่า “..ปีนี้เราปลูกพืชแบบนี้กันเถอะ ราคาอาจจะดี ลองปลูกกันดีกว่า..” นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก็ยังเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญของชุมชนที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้อีกด้วย ส่วนการถ่ายทอดสู่ภายนอก จะมีรูปแบบในการถ่ายทอดด้วยการเดินชมภายในศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดโดยการทำให้เห็นจากพื้นที่จริงและศึกษาวิธีการปฏิบัติจากผู้ประสบความสำเร็จในพื้นที่นั้นๆ

1.1.4 การสื่อสารกับคนในชุมชนที่นำไปสู่การปฏิบัติ

สำหรับชุมชนมิติสังคมได้ใช้รูปแบบการสื่อสารของชุมชนแบบ 2 ทาง ที่เป็นลักษณะแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ คือ เป็นการสื่อสารที่สามารถที่จะโต้ตอบกันได้ ซึ่งทุก

เดือนของชุมชนจะมีการประชุมประจำเดือนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน สำหรับวิธีการสื่อสารกันของคนในชุมชน โดยส่งผ่านข้อมูลต่างๆ โดยใช้วิธีการเล่าให้ฟังแบบปากต่อปาก และเชิญชวนให้ไปดูพื้นที่จริง เพื่อให้เห็นภาพของการปฏิบัติและผลของความสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติ นอกจากคนในชุมชนสื่อสารกันเองแล้ว เมื่อถึงกำหนดประชุมประจำเดือน ผู้นำชุมชนก็จะยกตัวอย่างให้บุคคลอื่นๆ ในชุมชนได้รับรู้ และหากใครสนใจก็สามารถทดลองปฏิบัติตามได้ ดังคำกล่าว ชุมชนบ้านเกาะพยอม หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ที่กล่าวว่า “..การพูดคุยสื่อสารของสมาชิกในชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในลักษณะที่ตนเอง โดยการบอกปากต่อปาก...” นอกจากนี้ การเดินผ่านกันก็พูดคุยกัน ซึ่งก็ถือว่าเป็นการพูดคุยชักชวน โดยไม่ได้ตั้งใจ และถือเป็นการสื่อสารอีกทางหนึ่งที่แต่ละชุมชนใช้กันมาโดยตลอด

1.1.5 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชนที่นำไปสู่การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

ชุมชนมิติสังคมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประสบปัญหาต่างๆ จากการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหนี้สิน ปัญหาสารเคมีและปัญหาผลผลิตตกต่ำ ฯลฯ จึงทำให้คนในชุมชนมาประชุมร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุ และหาทางออกร่วมกันของคนในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวที่ประสบ โดยที่เริ่มจากการทดลองปฏิบัติ โดยลองผิดลองถูกไปเรื่อยๆ จนเกิดผลของการปฏิบัติที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนบ้านหนองแม่นา หมู่ที่ 6 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ “..เมื่อก่อนชุมชนบ้านหนองแม่นา ประสบปัญหาการเกษตรตกต่ำ ปัญหานี้สินที่เพิ่มขึ้น แต่ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แล้ว ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม..” ประกอบกับเวลาที่มีการประชุม ผู้นำจะยกตัวอย่างครัวเรือนที่ประสบผลสำเร็จควบคู่กันไปตลอด ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการยอมรับ เพราะเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

1.1.6 การสร้างแรงจูงใจให้กับคนในชุมชนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

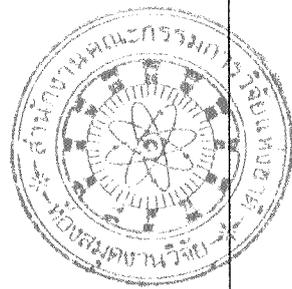
การสร้างแรงจูงใจใช้วิธีการนำผลสำเร็จจากการปฏิบัติของครัวเรือนที่ประสบความความสำเร็จมาเป็นต้นแบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนอื่นๆ ในชุมชน และมอบรางวัลแห่งความสำเร็จ สิ่งนี้ก็เป็น การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องอีกรูปแบบหนึ่ง แรงจูงใจอีกประการหนึ่งคือ การศึกษาดูงานจากภายนอก ที่ช่วยสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับคนในชุมชน ก็ถือเป็นแรงจูงใจอีกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันนี้เช่นกัน ดังเช่นกรณีตัวอย่างผู้นำหมู่บ้านกรงทอง หมู่ที่ 5 ตำบลคลองกระเจง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัยที่บอกกับคนใน

ชุมชนในที่ประชุมว่า “ถ้าขี้เกียจ จะ ไม่มีกิน หรือไม่ทำ ก็ไม่มีกิน” บอกกล่าวซ้ำๆ ให้เกิดความเคยชิน และปฏิบัติเรื่อยๆ ซึ่งผลจากการปฏิบัติทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าและยอมรับกับผลที่เกิดขึ้น

1.1.7 การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในชุมชนที่สอดคล้องกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติชุมชนพอเพียงในมิติสังคม
 ให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้^๒ ในชุมชนตามโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เน้นการใช้ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขมาเป็นแนวทางการปฏิบัติใช้ใน
 ชุมชน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5-1 แสดงผลการดำเนินโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมิติสังคม

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านดอนม่วง	บ้านหนองเมฆา	บ้านเกาะพยอม	บ้านห้วยมหารังค์	บ้านกรงทอง
ความ พอประมาณ	รู้จักประมาณตนเองที่ เริ่มต้นจากกลุ่มเล็กๆ และขยายไปสู่กลุ่มใหญ่ ในการพัฒนาชุมชน โดยการวิเคราะห์ ศักยภาพของชุมชน เพื่อให้การดำเนิน กิจกรรมในชุมชน สอดคล้องกับความ พอเพียง	วางแผนในการลดค่าใช้จ่ายส่วนที่ไม่ จำเป็นลง ความพอประมาณถึงจะ เกิดขึ้น เช่น อยาकिनเนื้อสัตว์ แทนที่ จะกินเนื้อสัตว์อย่างเดียว ก็ไปเก็บผัก ในไร่ที่ปลูกเองมาผสมผสาน เพื่อลด ปริมาณการซื้อเนื้อสัตว์ลง เป็นต้น กินน้อย ใช้น้อย รู้จักคุณค่าของเงิน	ชุมชนได้มีการวางแผนใน ชุมชนในอนาคตโดยการ จัดตั้งกองทุนสวัสดิการของ ชุมชน	ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรม ต่างๆ ด้วยความพอดีไม่ ทำอะไรที่ใหญ่โตเกินไป โดยจะพิจารณาจากความ พร้อม ศักยภาพในชุมชน ทุนทางสังคม ทุนทาง กายภาพในชุมชนเป็น สำคัญในการดำเนิน โครงการต่างๆ	โครงการ/ กิจกรรมที่ ดำเนินกิจกรรม ตามศักยภาพ และ ความสามารถ ของคนใน ชุมชน โดย พิจารณาถึงทุน ทางสังคมที่มี อยู่เป็นสำคัญ

ตารางที่ 5-1 แสดงผลการดำเนินโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมิติสังคม (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านดอนม่วง	บ้านหนองแม่เฒ่า	บ้านเกาะพยอม	บ้านห้วยมหาหงส์	บ้านกรงทอง
ความมีเหตุผล	<p>คนในชุมชนใช้ความมีเหตุผลในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวที</p> <p>ประชาคมของหมู่บ้านใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์เพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชนเป็นสำคัญ</p>	<p>การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเข้าร่วมประชุมที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวที</p> <p>ร่วมกันทุกครั้งที่เดือน เพื่อสร้างแนวทางการทำงานด้วยกันอย่างมีเหตุและผล</p>	<p>ก่อนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวที</p> <p>ประชาคมของหมู่บ้านเพื่อขอความคิดเห็นของคนในชุมชนก่อน และใช้ข้อมูลที่ได้ของชุมชนในการวิเคราะห์เพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชน</p>	<p>ชุมชนบ้านห้วยมหาหงส์มีการเตรียมการ มีการประชุมวางแผนการดำเนินงานผ่านเวที</p> <p>ประชาคม โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทุกครั้ง และมีกิจกรรมวิเคราะห์ข้อมูลในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในแต่ละปี</p>	<p>ก่อนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวที</p> <p>ประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อขอความคิดเห็นของคนในชุมชนก่อน และใช้ข้อมูลที่ได้ของชุมชนในการวิเคราะห์เพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชน</p>

ตารางที่ 5-1 แสดงผลการดำเนิน โครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมิติสังคม (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านดอนม่วง	บ้านหนองแม่มา	บ้านเกาะพยอม	บ้านห้วยมหวางค์	บ้านกรงทอง
การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี	<p>การพัฒนาคนในชุมชนให้ มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ส่งเสริมจิตสำนึกของ ความเป็นเจ้าของ การ เสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือในการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ใน ชุมชน</p>	<p>ส่งเสริมวินัยในการออม สะสมทุนทางสังคม โดยให้คนในชุมชนรู้จัก การออม รู้จักการ ประหยัด ที่เชื่อมโยงกับ การมีกองทุนในหมู่บ้าน ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ ดี</p>	<p>การพัฒนาคนในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ ปลูก จิตสำนึกของความเป็น เจ้าของ การเสียสละ ความมีน้ำใจ ความ ร่วมมือในการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน รวมไปถึงการสร้าง จิตสำนึกและสร้างวินัย ในการออม เพื่อรองรับ อนาคต</p>	<p>ชุมชนบ้านห้วยมหวางค์ ได้เตรียมความพร้อม ชุมชน โดยการให้คนใน ชุมชนมีส่วนร่วม สร้าง ความสามัคคีในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความ ร่วมมือ ให้คนในชุมชน ได้มีโอกาสได้พบปะ พูดคุยกัน</p>	<p>การพัฒนาคนใน ชุมชนให้มี ประสิทธิภาพ ปลูก จิตสำนึกของความ เป็นเจ้าของ การ เสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือในการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน รวมไปถึง การสร้างจิตสำนึก และสร้างวินัยในการ ออมเพื่อรองรับ อนาคต</p>

ตารางที่ 5-1 แสดงผลการดำเนิน โครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติของชุมชนมิติสังคม (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านดอนม่วง	บ้านหนองแม่มา	บ้านเกาะพยอม	บ้านห้วยมหวางค์	บ้านกรงทอง
ด้านความรู้	พัฒนากระบวนการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ในชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้ของคนในชุมชน โดยการศึกษาดูงานในหมู่บ้านอื่นประกอบกับการปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นสำคัญ ตลอดจนการได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอกด้วย	เรียนรู้ด้วยตนเองทั้งจากภายในและภายนอกตลอดเวลา เพื่อค้นหาความรู้ใหม่ในการประกอบอาชีพ	เรียนรู้ตลอดเวลา ค้นหาสิ่งใหม่ๆ เพื่อปรับปรุงสิ่งเก่าๆ ให้รู้เท่าทัน	คนในชุมชนบ้านห้วยมหวางค์ ได้เรียนรู้ร่วมกัน ในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีโอกาสได้ไปดูงานจากสถานที่ต่างๆ แล้วนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นำความรู้มาถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้รับรู้	ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ค้นหาองค์ความรู้ใหม่ๆ และปรับปรุงสิ่งเก่าๆ ให้รู้เท่าทัน ส่งเสริมให้เรียนรู้ร่วมกันด้วยกิจกรรม และการศึกษาดูงาน ตลอดจนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ของชุมชนให้เป็นระบบ

ตารางที่ 5-1 แสดงผลการดำเนินงานโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมิติสังคม (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านดอนม่วง	บ้านหนองแม่นา	บ้านเกาะพยอม	บ้านห้วยมหวางค์	บ้านกรงทอง
ด้านคุณธรรม	<p>ชุมชนใช้หลักของ ความยุติธรรมในการ บริหารจัดการใน หมู่บ้าน ปฏิบัติด้วย ความโปร่งใส ที่ สามารถตรวจสอบได้ การมีน้ำใจในการ ปฏิบัติงานร่วมกัน ความซื่อสัตย์สุจริตใน การดำเนินกิจกรรม</p>	<p>ชุมชนใช้หลักของความ ยุติธรรมในการบริหาร จัดการในหมู่บ้าน ปฏิบัติด้วยความ โปร่งใส ที่สามารถ ตรวจสอบได้ การมี น้ำใจกับผู้อื่น แบ่งปัน ระหว่างกัน</p>	<p>บริหารจัดการ โครงการในชุมชน ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีความโปร่งใส และมีคุณธรรม</p>	<p>ใช้หลักของความยุติธรรมในการ บริหารจัดการในหมู่บ้าน ปฏิบัติด้วย ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ การมีน้ำใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองในการ ดำเนินกิจกรรมและซื่อสัตย์ต่อ ส่วนรวม</p>	<p>ความซื่อสัตย์ โอปปอ้อม ฮารี ซื่อตรงต่อกัน เมื่อ ชุมชนร่วมกันสร้าง กฎเกณฑ์ขึ้นมา ก็ ยึดถือตามระเบียบที่ ร่วมกันจัดตั้งขึ้นอย่าง เคร่งครัด เงิน งบประมาณทุกกองทุน สามารถตรวจสอบได้ ทุกขั้นตอน ทำงานด้วยความ โปร่งใส ตั้ง คณะกรรมการทุกฝ่าย ทุกโครงการ</p>

1.1.8 การติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมภายในชุมชน

ชุมชนแต่ละชุมชนมีรูปแบบการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมในชุมชน โดยเริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการที่จะทำหน้าที่ติดตามผล หลังจากนั้นวางแผนการติดตามประเมินผล โดยอาจจะมีรูปแบบการติดตามผล โดยแบ่งเป็น 3 เดือนครั้ง 6 เดือนครั้งหรือปีละครั้ง ซึ่งการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้การดำเนิน โครงการ/กิจกรรมของชุมชน ตลอดจนการให้คำปรึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น บางชุมชนอาจจะมีการเชิญตัวแทนจากหน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามผลด้วย ดังกรณีของบ้านหนองแม่เฒ่า หมู่ที่ 6 ตำบลหนองแม่เฒ่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีพัฒนากรอำเภอมาร่วมดูแลด้วย นอกจากนี้ คริวเรือนก็ยังคงมีการติดตามผลกันเองจากการพูดคุยกัน จากนั้น เมื่อครบกำหนดการติดตามผลจะมีการประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานร่วมกันทั้งชุมชน ซึ่งการประชุมครั้งนี้ก็ช่วยให้คนในชุมชนได้ชี้แจงปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญหาลดจนวางแผนการดำเนินงานของแผนเพื่อขับเคลื่อนต่อไป

1.1.9 ปัจจัยและเทคนิคที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

การพัฒนาชุมชนจะเกิดขึ้นได้นั้น การพัฒนาคนให้มีจิตสำนึก เปลี่ยนวิธีคิดและสร้างความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันก่อนถึงจะขับเคลื่อนการพัฒนาได้ จากนั้นให้ความสำคัญและสร้างการยอมรับผู้นำที่มีความมุ่งมั่น แข็งขัน อดทน เสียสละเพื่อชุมชน โดยแท้จริง เมื่อมีโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะป็นกิจกรรมของชุมชนเองหรือเป็นกิจกรรมของหน่วยงานราชการ ก็เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเต็มใจและมาจากความรักใคร่กลมเกลียวกัน สามัคคี เอื้ออาทร ตลอดจนทุนทางสังคมทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนสร้างและรักษามายาวนาน ซึ่งผลจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ก็ช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ช่วยค้นหาและแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน อีกทั้งประสานความร่วมมือกับกลุ่ม/เครือข่ายทั้งภายในและภายนอก และสร้างจุดยืนที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน ชุมชนพึ่งพาตนเองได้บนพื้นฐานทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะมีโครงการ/กิจกรรมอะไร ชุมชนก็สามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยความราบรื่นโดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนเป็นสำคัญ

1.1.10. สิ่งที่สะท้อนความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

คนในชุมชนสามารถลดรายจ่าย ลดภาวะหนี้สินอยู่อย่างพอเพียงด้วยความพอประมาณ รู้จักวางแผนการใช้จ่ายสร้างวินัยในการออม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเองและชุมชน มีเหตุผลในการใช้จ่ายเงินและการกู้ยืม ส่งผลให้อัตราการกู้ยืมลดลง เกิดการพัฒนาด้านจิตใจ กล่าวคือ มีคุณธรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากขึ้น สุขภาพดีขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจจากการลดการใช้สารเคมี มีความรู้และพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ยังผลให้สภาพสังคมดี ไม่มีปัญหา

คุณภาพชีวิตดีขึ้น ทั้งรายได้และความเป็นอยู่ ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ กลับคืนมาสู่ชุมชน

1.1.11 ทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต

ชุมชนพอเพียงมิติสังคมจะยึดแผนชุมชนเป็นทิศทางในการพัฒนา และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข) ในการดำเนินชีวิตต่อไปอย่างต่อเนื่องในการขับเคลื่อนกิจกรรม และพยายามทำแผนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นจากคนในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนให้มากที่สุด รวมทั้งพยายามบูรณาการแผนชุมชนให้สอดคล้องกับแผนตำบล ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมโดยยึดหลักทุนทางสังคมมาเป็นส่วนสำคัญ พัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแล้วนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและสังคม ดำเนินกิจกรรมตามความต้องการและรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนก่อน คำนึงถึงศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และแก้ไขปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ได้วางแผนการดำเนินชีวิตและการใช้จ่าย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับครอบครัวและชุมชน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับชุมชน

จากสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 5 ชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนมิติสังคมมีผลการศึกษาระบวนการนำเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติสังคม ดังนี้

(1) จุดเริ่มต้นหรือที่มาของหมู่บ้าน/ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมิติสังคมในอดีตส่วนใหญ่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนยังขาดการพัฒนาที่ดีเท่าที่ควร ซึ่งชุมชนในมิติสังคมส่วนใหญ่ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยยังไม่มีความรู้ความเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเองปฏิบัติกันอยู่นั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ชุมชนจะประสบปัญหาในการประกอบอาชีพที่นำไปสู่การเกิดภาวะหนี้สินพึ่งตนเองไม่ได้ ทำให้คนในชุมชนมาประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาทางออกร่วมกัน แม้ว่าช่วงเริ่มต้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมาเมื่อหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านเริ่มให้ความสนใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง โดยการริเริ่มของชาวบ้านเกิดจากการรับฟังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ใหญ่บ้านเอง หลังจากที่ไปประชุมมา ก็จะมาแนะนำโครงการต่างๆ ที่เข้ามาให้ชาวบ้านฟัง แล้วช่วยกันคิดว่าจะทำอะไร จากหลากหลายความคิดเห็นเอามารวมกัน แล้วพิจารณาจากความสามารถที่คนในชุมชนจะทำได้ ชุมชนจึงรู้จักคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เศรษฐกิจพอเพียง จึงเริ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างจริงจังในการดำเนินชีวิตจนเกิดการยอมรับและปฏิบัติต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

(2) กระบวนการเรียนรู้ ชุมชนมิติสังคมได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนกล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ภายในเกิดจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือทดลองในการปฏิบัติ แล้วอาศัยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชุมประจำเดือนที่ผู้นำชุมชนจะนำองค์ความรู้จากภายนอกมาต่อบอกให้คนในชุมชนและคนในชุมชนเองก็แลกเปลี่ยนปัญหาจากการปฏิบัติในที่ประชุม จากนั้นช่วยกันวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ส่วนการเรียนรู้จากภายนอกคือ จากสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การอบรมศึกษาดูงานจากชุมชนที่ปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จแล้ววิเคราะห์ตนเอง

(3) การถ่ายทอดความรู้ ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชนใช้วิธีการเชิญชวนให้คนในชุมชนปฏิบัติกันเองซึ่งตัวผู้นำเองก็ได้ปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างด้วย เมื่อถึงกำหนดการประชุมประจำเดือน วิธีการที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ก็คือ การบอกกล่าวข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนให้ทดลองปฏิบัติตาม และผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน และการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน หรือการติดประกาศประชาสัมพันธ์ในชุมชน

(4) การสื่อสารในชุมชน ชุมชนมิติสังคมได้ใช้รูปแบบการสื่อสารของชุมชนแบบ 2 ทาง ที่เป็นลักษณะแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ คือ เป็นการสื่อสารที่สามารถที่จะโต้ตอบกันได้ กล่าวคือทุกเดือนชุมชนจะมีการประชุมประจำเดือนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน สำหรับวิธีการสื่อสารกันของคนในชุมชน โดยส่งผ่านข้อมูลต่างๆ โดยใช้วิธีการเล่าให้ฟังแบบปากต่อปาก และเชิญชวนให้ไปดูพื้นที่จริง เพื่อให้เห็นภาพของการปฏิบัติและผลของความสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติ นอกจากคนในชุมชนสื่อสารกันเองแล้ว เมื่อถึงกำหนดประชุมประจำเดือน ผู้นำชุมชนก็จะยกตัวอย่างให้บุคคลอื่นๆ ในชุมชนได้รับรู้ และหาใครสนใจก็สามารถทดลองปฏิบัติตามได้

(5) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ชุมชนมิติสังคมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประสบปัญหาต่างๆจากการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหนี้สิน ปัญหาสารเคมีและปัญหาผลผลิตตกต่ำ ฯลฯ จึงทำให้คนในชุมชนมาประชุมร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุ และหาทางออกร่วมกันของคนในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวที่ประสบ โดยที่เริ่มจากการทดลองปฏิบัติ โดยลองผิดลองถูกไปเรื่อยๆจนเกิดผลของการปฏิบัติที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้

(6) การสร้างแรงจูงใจ ใช้วิธีการนำผลสำเร็จจากการปฏิบัติของครัวเรือนที่ประสบผลสำเร็จมาเป็นต้นแบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนอื่นๆในชุมชน และมอบรางวัลแห่งความสำเร็จ สิ่งนี้ก็เป็นสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องอีกรูปแบบหนึ่ง แรงจูงใจอีกประการหนึ่งคือ การศึกษาดูงานจากภายนอก ที่ช่วยสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับคนในชุมชน ก็ถือเป็นแรงจูงใจอีกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันนี้

(7) การดำเนินโครงการ/กิจกรรม กล่าวคือ มีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ รู้จักใช้ความพอประมาณในการดำเนินกิจกรรม โดยรู้จักการประมาณตนเอง ที่มีจุดเริ่มต้นจากจุดเล็กๆและขยายผลไปหาจุดใหญ่ในการพัฒนาชุมชน ที่มองจากภายในสู่ภายนอก โดยใช้ศักยภาพของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักของความพอเพียงเป็นสำคัญ

ความมีเหตุผล รู้จักใช้หลักเหตุและผลในการดำเนินกิจกรรม ใช้ข้อมูลของชุมชนในการวิเคราะห์ และตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้ ร่วมวางแผน และร่วมกันรับผิดชอบ

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ที่เริ่มจากการวางแผนที่ดีและมีการเตรียมการที่ดีโดยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ส่งเสริมจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ การเสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

ความรู้ รู้จักใช้หลักวิชาความรู้ต่างๆที่มีในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ในชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้ของคนในชุมชน โดยการศึกษาดูงานในหมู่บ้านอื่นประกอบกับการปฏิบัติด้วยตนเองเป็นสำคัญ ตลอดจนการได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอก เพื่อนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คุณธรรม รู้จักใช้หลักคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนด้วยความรอบรู้ รอบคอบ อย่างมีสติ ด้วยความเสมอภาคในชุมชน โดยยึดหลักความยุติธรรมในการบริหารจัดการในหมู่บ้าน ปฏิบัติด้วยความโปร่งใส ที่สามารถตรวจสอบได้ การมีน้ำใจกับผู้อื่น แบ่งปันระหว่างกัน ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน

(8) การติดตามผล ชุมชนมีรูปแบบการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยเริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการที่จะทำหน้าที่ติดตามผล หลังจากนั้นวางแผนการติดตามประเมินผล โดยอาจจะมีรูปแบบการติดตามผล โดยแบ่งเป็น 3 เดือนครั้ง 6 เดือนครั้งหรือปีละครั้ง ซึ่งการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้การดำเนินโครงการ/กิจกรรมของชุมชน ตลอดจนการให้คำปรึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

(9) ปัจจัยและเทคนิคที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนมีเทคนิคความสำเร็จในการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ การพัฒนาคนให้มีจิตสำนึก เปลี่ยนวิธีคิดและสร้างความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันก่อนถึงจะขับเคลื่อนการพัฒนาได้จากนั้นให้ความสำคัญและสร้างการยอมรับผู้นำที่มีความมุ่งมั่น แข็งขัน อดทน เสียสละเพื่อชุมชน

โดยแท้จริง เมื่อมีโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมของชุมชนเองหรือเป็นกิจกรรมของหน่วยงานราชการ ก็เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเต็มใจและมาจากความรักใคร่กลมเกลียวกัน สามัคคี เอื้ออาทร ตลอดจนทุนทางสังคมทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนสร้างและรักษามายาวนาน ซึ่งผลจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ก็ช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ช่วยค้นหาและแสวงหาคำถามความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน อีกทั้งประสานความร่วมมือกับกลุ่ม/เครือข่ายทั้งภายในและภายนอก และสร้างจุดยืนที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน ชุมชนพึ่งพาตนเองได้บนพื้นฐานทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะมีโครงการ/กิจกรรมอะไร ชุมชนก็สามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยความรวมน โดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนเป็นสำคัญ

(10) สิ่งที่ต้องคำนึงถึงความสำเร็จ คือ มีสภาพทางสังคมดีขึ้น กล่าวคือ คนในชุมชนสามารถลดรายจ่าย ลดภาวะหนี้สิน อยู่อย่างพอเพียงด้วยความพอประมาณ รู้จักวางแผนการใช้จ่าย สร้างวินัยในการออม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเองและชุมชน มีเหตุผลในการใช้จ่ายเงินและการกู้ยืม ส่งผลให้อัตราการกู้ยืมลดลง เกิดการพัฒนาด้านจิตใจ กล่าวคือ มีคุณธรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากขึ้น สุขภาพดีขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจจากการลดการใช้สารเคมี มีความรู้และพัฒนางานอย่างอย่างต่อเนื่อง ยังผลให้สภาพสังคมดี ไม่มีปัญหา คุณภาพชีวิตดีขึ้น ทั้งรายได้และความเป็นอยู่ ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายทางชีวภาพกลับคืนมาสู่ชุมชน

(11) ทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคตชุมชน ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข) ในการดำเนินชีวิตต่อไปอย่างต่อเนื่องในการขับเคลื่อนกิจกรรม และพยายามทำแผนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นจากคนในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนให้มากที่สุด รวมทั้งพยายามบูรณาการแผนชุมชนให้สอดคล้องกับแผนตำบล ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมโดยยึดหลักทุนทางสังคมมาเป็นส่วนสำคัญ พัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแล้วนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและสังคม ดำเนินกิจกรรมตามความต้องการและรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนก่อน คำนึงถึงศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และแก้ไขปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ได้วางแผนการดำเนินชีวิตและการใช้จ่าย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับครอบครัวและชุมชน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับชุมชน

1.2 การศึกษากระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติเศรษฐกิจ

ชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ ทั้ง 4 หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นชุมชนที่คัดเลือกโดยเกณฑ์ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นมากำหนดการพิจารณาหมู่บ้านประกอบด้วย บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ที่ 7 ตำบลหัวถนน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร บ้านเวฬุวัน หมู่ที่ 8 ตำบลวังบ่อ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ บ้านขยายชี หมู่ที่ 6 ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร บ้านดงสระแก้ว หมู่ที่ 4 ตำบลไผ่ล้อม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ผลการศึกษากระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติเศรษฐกิจ สรุปได้ตามประเด็น ดังนี้

1.2.1 จุดเริ่มต้นหรือที่มาของหมู่บ้าน/ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนมิติเศรษฐกิจส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากความไม่รู้ และหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุการเปลี่ยนแปลงมาจากการประกอบอาชีพ คือ วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน แต่ความสำคัญของการอยู่รอด คือ การสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ ซึ่งผลจากการประกอบอาชีพนำมาซึ่งปัญหาภาวะหนี้สิน ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน นำมาซึ่งปัญหาหนี้สินตามมา คนในชุมชนจึงร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาจากการประกอบอาชีพ แล้วสร้างแนวคิดให้เป็นแรงกระตุ้นต่อตนเอง และต่อมาได้มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้คนในชุมชนรู้จักคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” แล้วค่อยเรียนรู้โดยการลองผิดลองถูก จนมีประสบการณ์และได้เชิญชวนคนในหมู่บ้านได้ปฏิบัติตามกัน จนได้รับการยอมรับและได้รับรางวัลจากหน่วยงานภาครัฐว่าเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้าน ดังกรณีของหมู่บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ที่ 7 ตำบลหัวถนน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ที่มีแนวคิดที่ “ชุมชนอื่นทำได้ บ้านเราก็ก็น่าเหมือนชุมชนอื่น ทำไมเราจะทำไม่ได้” ชุมชนจึงนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ประกอบกับหน่วยงานราชการก็ได้เข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อระดมทุนร่วมกันในการแก้ไขปัญหา โดยภาครัฐให้การดูแลเอาใจใส่ สนับสนุนเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชน ทำให้ชุมชนมีกำลังใจที่จะปฏิบัติตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ และทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในเรื่องปัญหาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.2 กระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการเรียนรู้มีทั้งภายในและภายนอกกล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ภายในเกิดจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติแบบลองผิดลองถูก เพื่อค้นพบแนวทางของตนเองที่จะแก้ปัญหา แล้วอาศัยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชุมประจำเดือนที่ผู้นำชุมชนจะนำองค์ความรู้จากภายนอกมาบอกต่อให้คนในชุมชนได้รับรู้ร่วมกัน รวมทั้งคนในชุมชนเองก็แลกเปลี่ยน

ปัญหาจากการปฏิบัติในที่ประชุม ก็จะส่งผลให้ได้เทคนิคของการปฏิบัติเป็นความรู้ด้วย จากนั้นช่วยกันวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้รับการเรียนรู้จากปราชญ์ชุมชนอีกด้วย ส่วนการเรียนรู้จากภายนอกคือ จากสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การอบรมศึกษาดูงานจากชุมชนที่ปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จแล้ววิเคราะห์ตนเอง ดังกรณีของบ้านหนองกระทุ่มที่กล่าวว่า “ทำไมเราต้องดูคนอื่นตลอด เราก็ทำกันเองได้” หลังจากมีแนวคิดแบบนี้แล้วความมุ่งมั่นในการปฏิบัติก็เกิดขึ้นมาโดยตลอด

1.2.3 การถ่ายทอดความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในชุมชนได้นำปฏิบัติใช้ในชุมชน

ชุมชนมิติเศรษฐกิจมีรูปแบบและวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ กล่าวคือคนในชุมชนอาศัยการเล่าสู่กันฟังแบบปากต่อปาก แล้วชวนกันไปดูในแต่ละครัวเรือนว่าสิ่งนี้เมื่อปฏิบัตินั้นเกิดผลอย่างไร ขณะเดียวกัน ผู้นำก็ใช้วิธีการปฏิบัติในครัวเรือนของตนให้คนในชุมชนที่เดินผ่านไปผ่านมาได้เห็นเป็นแบบอย่างแก่คนในชุมชน หากใครสนใจก็จะเดินเข้ามาขอคำปรึกษา ส่วนการศึกษาดูงานจากภายนอก แม้ว่าจะไม่ได้ไปครบทุกคน แต่คนที่เป็นตัวแทนของชุมชนก็จะนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้เพื่อนบ้านฟัง ทั้งในที่ประชุมประจำเดือนหรือแม้กระทั่งการเดินทางไปมาหาสู่กันในแต่ละวัน ซึ่งการศึกษาดูงานก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสและวิถีชีวิตที่ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้จากชุมชนของตนเองให้ชุมชนอื่นได้รับรู้ และรับการถ่ายทอดความรู้เข้าสู่ชุมชนตนเอง หากเป็นประโยชน์ก็นำไปปฏิบัติใช้ได้อีกด้วย

1.2.4 การสื่อสารกับคนในชุมชนที่นำไปสู่การปฏิบัติ

การสื่อสารของชุมชนแบ่งเป็น 2 ทาง โดยชุมชนในมิติเศรษฐกิจก็มีวิธีการสื่อสารที่ไม่แตกต่างกับมิติสังคมคือ ใช้วิธีการเชิญชวนให้ทดลองปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมาจากความสมัครใจ ใครอยากทดลองทำอะไรก็ให้ลองทำ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก็เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เป็นแหล่งสื่อสารสำหรับชุมชนและบุคคลภายในและภายนอก ส่วนกิจกรรมที่บ่งบอกถึงการสื่อสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังกรณีของบ้านดงสระแก้วที่มีการใช้รูปแบบการสื่อสาร โดยใช้กิจกรรม การรณรงค์และกิจกรรมอื่นๆที่สามารถชักจูงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากคนในชุมชนสื่อสารกันเองแล้วเมื่อถึงกำหนดประชุมประจำเดือน ผู้นำชุมชนก็จะยกตัวอย่างให้บุคคลอื่นๆในชุมชนได้รับรู้ และมอบรางวัลแก่ชุมชนที่ประสบความสำเร็จ แล้วให้บุคคลนั้น บอกถึงความสำเร็จของตนเองให้คนอื่นในชุมชนรับทราบ โดยทั่วกัน หากสนใจก็สามารถทดลองปฏิบัติตามได้ ที่กล่าวมานี้ก็เป็นวิธีการที่ชุมชนนำมาใช้ในการสื่อสารกัน

1.2.5 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชนที่นำไปสู่การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

ชุมชนในมิติเศรษฐกิจก็มีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ต่างจากชุมชนในมิติสังคม กล่าวคือ วิถีชีวิตของแต่ละชุมชนนั้น ดำรงอยู่ด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน เมื่อประสบปัญหาจากการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต จึงทำให้ต้องวิเคราะห์ตนเอง เพื่อหาทางออกของปัญหา แล้วนำไปทดลองปฏิบัติจนสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ อย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันก็เห็นครัวเรือนที่ประสบผลสำเร็จมีรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น แม้กระทั่งมีการประชุมประจำเดือน ผู้นำชุมชนก็ยังยกย่องครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จให้รับรู้ และเห็นถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้น และได้รับการยอมรับจากภายนอก ก็เป็นแรงจูงใจให้ต้องการที่จะประสบความสำเร็จ และเป็นที่ภาคภูมิใจของชุมชนบ้าง จึงนำไปปฏิบัติใช้และเกิดการยอมรับ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการแก้ไขปัญหามีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และแก้ไขปัญหาของตนเองด้วย

1.2.6. การสร้างแรงจูงใจให้กับคนในชุมชน ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

ในมิติเศรษฐกิจ ผลจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหามาจากการประกอบอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม และเทคนิค วิธีการ นวัตกรรมใหม่ๆที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตทางร่างกายและจิตใจดีขึ้นตามลำดับ และการได้รับการยอมรับจากภายนอก และการเข้ามาศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ของชุมชนจากชุมชนอื่นหรือบุคคลภายนอกที่สนใจ ได้ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนมีใช้น้อย รวมทั้งการได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นอีกแรงจูงใจหนึ่งที่สำคัญและช่วยให้ชุมชนยังคงปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาและสืบทอดรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้คงอยู่ควบคู่กับการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

1.2.7 การดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในชุมชนที่สอดคล้องกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
 ชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนตาม โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ (3 หัวง 2 เงื่อนไข) ดังตาราง
 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5-2 แสดงผลการดำเนินงานโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมิติเศรษฐกิจ

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านหนองกระทุ่ม	บ้านเวฬุวัน	บ้านสระยายชี	บ้านดงสระแก้ว
ความพอประมาณ	วางแผนค่าใช้จ่าย การทำบัญชี ครัวเรือน ไม่กู้ยืมจากภายนอก แต่อาศัยกำลังทรัพย์จากภายใน เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม	บ้านเวฬุวันดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยการบริหารจัดการด้วยความ พอดี ไม่ใหญ่โตเกินไป คือ ไม่มี การจ้างงานกับคนภายนอก แต่ อาศัยความร่วมมือของคนใน ชุมชนเป็นหลักในการดำเนิน กิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง	กิจกรรมหรือโครงการในชุมชน เริ่มจากความพอดี กล่าวคือ ไม่ กู้ยืมเงินจกภายนอกมาดำเนิน กิจกรรมและจะไม่ทำกิจกรรมที่ ใหญ่เกินกำลังความสามารถ ตนเอง พร้อมกันนั้นก็ใช้ ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างรู้ คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	เห็นได้จากกิจกรรมทำบุญ กลางบ้านชาวบ้านจะ ช่วยกันเอาข้าวหม้อเอ้แคะ หม้อมาเอง โดยชุมชนรับอาสามาทำ เพื่อลดค่าใช้จ่ายให้มาก ที่สุดตามความพอเพียง

ตารางที่ 5-2 แสดงผลการดำเนิน โครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมีติเศรษฐกิจ (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านหนองกระทุ่ม	บ้านเวฬุวัน	บ้านสระยายชี	บ้านดงสระแก้ว
<p>ความมีเหตุผล</p> <p>ดูต้นทุน ลดค่าใช้จ่ายทาง การเกษตร ปรับเปลี่ยนแนวคิด และเน้นธุรกิจเดระรายได้ แต่ก็ไม่ ละเลยเรื่องการวางแผนก่อนการ ดำเนินกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันผ่านเวทีประชาคมของ หมู่บ้าน ใช้ข้อมูลของชุมชนที่มี ในการวิเคราะห์ เพื่อนำมา วางแผนในการดำเนินกิจกรรม ต่างๆ ตามความจำเป็นและความ เหมาะสมของชุมชนเป็นสำคัญ</p>	<p>ใช้วิธีการประชุมวางแผนการ ดำเนินงานผ่านเวทีประชาคม โดย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกัน ที่เป็นแนวทางกำหนด กิจกรรมหรือโครงการต่างๆใน ชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับความ ต้องการของคนในชุมชน</p>	<p>การดำเนินกิจกรรมหรือ โครงการในชุมชนที่เริ่มต้น จากการประชุมการมีส่วนร่วม ร่วมของคนในชุมชน กล่าวคือ ร่วมคิด ร่วม วิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วม ดำเนินงาน และร่วมรับ ผลประโยชน์ เพื่อนำไปสู่ เป้าหมายของการพัฒนา ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>เริ่มจากการถ่ายทอดให้ ชาวบ้านรู้จักคิด พอสอนให้รู้ ชาวบ้านจะคิดได้ คิดเป็น คิด เปรียบเทียบ เพื่อเลือกลีงที่ ดีกว่า ส่งผลให้มีแนวทางใน การคิดเป็นของตนเอง แทน นำจะไม่เหน้อย ถ้าคนใน ชุมชนคิดได้เอง เรียนรู้เท่า ทันทัน แบ่งเบาภาระผู้นำ</p>	

ตารางที่ 5-2 แสดงผลการดำเนินโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมิติเศรษฐกิจ (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านหนองกระทุ่ม	บ้านเวฬุวัน	บ้านสระยายชี	บ้านดงสระแก้ว
การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี	<p>หาดลาดรองรับการผลิต การสร้างวินัยในการออมและจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน</p>	<p>ชุมชนได้วางแผนและเตรียมการภายในชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์ของหมู่บ้านที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหมู่บ้าน</p>	<p>ชุมชนใช้หลักการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ และสร้างองค์ความรู้ใหม่เสมอจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้จากปราชญ์ในชุมชน</p>	<p>ชุมชนมีการออม มีสถาบันการเงินชุมชน มีการทำบัญชีสภาพัฒน์ภาพใช้เอง เพื่อสุขภาพที่ดีของตนเอง มีการวางแผนและจัดทำแผนชุมชน เพื่อจัดการตนเอง คราวเรือนอดออม ประหยัดค่าใช้จ่าย มีการวางแผนชีวิต จัดการตัวเอง</p>

ตารางที่ 5-2 แสดงผลการดำเนินโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมิติเศรษฐกิจ (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านหนองกระทุ่ม	บ้านเวฬุวัน	บ้านสระยายชี	บ้านดงสระแก้ว
ความรู้	เกิดจากการฝึกอบรมและ การศึกษาดูงานต่างๆ และการ ทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ควบคู่ไปกับการประกอบ อาชีพ และพัฒนาองค์ความรู้ ของตน คนในชุมชน ตลอดจนการได้รับความรู้จาก หน่วยงานภายนอกด้วย เพื่อ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง	การดำเนินกิจกรรม ทำให้คนใน ชุมชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันในปัญหาต่างๆ ที่พบ และ สิ่งที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วนำมาปฏิบัติ ปรับประยุกต์ใน ชุมชน	ชุมชนใช้หลักการเรียนรู้ด้วย ตนเองเป็นสำคัญ และสร้าง องค์ความรู้ใหม่เสมอจากการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้จากปราชญ์ใน ชุมชน	แก่นำรับความรู้จากการ อบรมภายนอก และได้รับ ประสบการณ์จากการปฏิบัติ จริง ถึงที่ทันสมัยก็จะนำมา ผสมผสานกันในการปฏิบัติ เพื่อให้รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ ต้องรู้จักปรับใช้ให้สอดคล้อง กับศักยภาพของชุมชน หาก เกิดจากความต้องการก็จะ รับมาปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมี การนิมนต์พระมาเทศน์สอน เพื่อเสริมสร้างความรู้ควบคู่ คุณธรรม

ตารางที่ 5-2 แสดงผลการดำเนินงาน โครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนมิติเศรษฐกิจ (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านหนองกระทุ่ม	บ้านเวฬุวัน	บ้านสระยายชี	บ้านดงสระแก้ว
คุณธรรม	<p>ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือ ให้ คำปรึกษาด้านการประกอบ อาชีพต่อกัน และมีความซื่อสัตย์ สุจริตในการดำเนินกิจกรรม แบ่งปันผลผลิต</p>	<p>ชุมชนใช้ความเสมอภาค ความ เท่าเทียมกันของคนในชุมชน สร้างควมมีน้ำใจ และความ โปร่งใสในการทำงาน</p>	<p>ชุมชนดำเนินกิจกรรมหรือ โครงการในชุมชน โดยใช้หลัก ความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ใน ลักษณะการกระจายอำนาจ ทำงานร่วมกัน ทุกคนมีส่วน ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งที่จะเกิดขึ้น ในชุมชน</p>	<p>ความเสมอภาค ผู้นำทำเป็น ตัวอย่าง อยู่ด้วยกันด้วย ความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ทุกคน เท่าเทียมกัน มีกฎปฏิบัติ ตามกฎ เช่น หากมีการ ทะเลาะวิวาท คิดว่าตามผิด ไม่มีระบบเครือข่ายดีในการ ตัดสินความผิด เป็น มาตรฐานเดียวกันหมด</p>

5.2.8. การติดตามผลการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน

การติดตามผลจะใช้วิธีการประชุมประจำเดือน โดยจะยึดแผนชุมชนเป็นหลักในการติดตามประเมินผลว่าโครงการใดดำเนินไปแล้ว โครงการใดยังไม่ได้ดำเนินการ และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ส่วนโครงการที่ดำเนินมาแล้ว เกิดผลกระทบทางบวกและทางลบต่อชุมชนหรือผู้ปฏิบัติหรือไม่ แล้วจะมีวิธีการต่อยอดโครงการ/กิจกรรมนั้นๆ ได้อย่างไร ที่จะทำให้ชุมชนสามารถเดินหน้ากิจกรรมต่อไปได้ โดยระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนที่ร่วมกันปฏิบัติมา เพื่อปรับปรุงพัฒนาแผนชุมชนต่อไป นอกจากนี้ บางชุมชนอาจจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล โดยเฉพาะอีกชั้นหนึ่ง เพื่อการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และบางชุมชนก็อาศัยคนในชุมชนดูแลตรวจสอบ ติดตามกันเองในเบื้องต้นก่อน แล้วติดตามผลจากการสรุปผลประจำปีอีกครั้งหนึ่ง โดยอาจจะมีรูปแบบการติดตามผลหลากหลาย อาทิเช่น 6 เดือนครั้งหรือปีละครั้ง ขึ้นอยู่กับการตกลงกันของคณะกรรมการและคนในชุมชน ซึ่งการติดตามผลที่ต่อเนื่อง ทำให้ครัวเรือนปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดความเคยชินและยึดถือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต โดยปริยาย

5.2.9 ปัจจัยและเทคนิคที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

การพัฒนาเริ่มจากเปลี่ยนวิธีคิดคนในชุมชนให้มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชน ส่งเสริม กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา และการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งการศึกษาคูงาน โดยอาศัยโครงการ/กิจกรรมจึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์ และสร้างให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ขณะเดียวกันผู้นำชุมชนเองก็มีความมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน มีความมุ่งมั่น เสียสละ และเข้มแข็ง สร้างระบบบริหารจัดการที่ดี มีกลไกที่ชัดเจนในการทำงาน พัฒนาชุมชนตามแนวทางของแผนชุมชน ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน ซึ่งก็ทำให้เกิดการพัฒนาความรู้มีองค์ความรู้และเกิดการสร้างสรรค์เทคนิค นวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะช่วยนำมาใช้ในการต่อยอดหรือสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งยังตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ชุมชนพึ่งพาตนเองได้

5.2.10 สิ่งที่สะท้อนความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

ผลจากการปฏิบัติช่วยแก้ไขปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ได้ และมีองค์ความรู้เพิ่มขึ้นจากการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ที่สามารถแก้ปัญหาและนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป ช่วยสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น ลดภาระหนี้สินลง มีเงินออม ก่อนใช้จ่ายมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ วิเคราะห์ผลได้-ผลเสียด้านการลงทุนประกอบอาชีพ วัตถุประสงค์ที่สามารถผลิตเองและใช้ในการประกอบอาชีพได้ก็ผลิตเอง เพื่อลดต้นทุนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง สร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยการพยายามลดการใช้สารเคมีที่ละน้อยผสมผสานกับการใช้สารชีวภาพ เพื่อสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมอีกครั้ง นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ยกระดับการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพของชุมชน ซึ่งสิ่งที่สะท้อนความสำเร็จสูงสุดของชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ การได้รับรางวัลต่างๆ และการได้รับการยอมรับจากภายนอกก็ถือเป็นความสำเร็จสูงสุดของชุมชนที่ร่วมกันสร้างและต้องช่วยกันรักษาเอาไว้ให้อยู่ต่อไป

5.2.11 ทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต

ผลจากการใช้สารเคมีในการผลิตเกิดโทษหลายๆอย่างต่อร่างกาย ชุมชนจึงตั้งเป้าหมายที่จะจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการด้านสุขภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบผ่านรูปแบบการจัดการความรู้กับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนพัฒนาระบบชลประทานและระบบสาธารณสุขไปรษณีย์ขั้นพื้นฐานให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้และผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ พร้อมทั้งขับเคลื่อน โครงการ/กิจกรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนในทุกๆ ขั้นตอน ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมและความซื่อสัตย์ต่อตนเองและส่วนรวม โดยเฉพาะการลดการใช้สารเคมีในการประกอบอาชีพ กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน เหลือจากบริโภคจึงนำไปจำหน่าย สร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดที่ชุมชนร่วมกันตั้งไว้ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่าของบ้านหนองกระทุ่มที่ว่า “ครอบครัวอยู่รอด ชุมชนเข้มแข็ง ทรัพยากรยั่งยืน สืบทอดรุ่นต่อรุ่น”

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 4 ชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนมีมติเศรษฐกิจมีผลการศึกษาระบบการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมีมติเศรษฐกิจ ดังนี้

(1) จุดเริ่มต้นหรือที่มาของหมู่บ้าน/ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีมติเศรษฐกิจส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยเริ่มจากความไม่รู้ และหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุการเปลี่ยนแปลงมาจากการประกอบอาชีพ คือวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน แต่ความสำคัญของการอยู่รอด คือ การสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ ซึ่งผลจากการประกอบอาชีพนำมาซึ่งปัญหาภาวะหนี้สิน ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน นำมาซึ่งปัญหาหนี้สินตามมา คนในชุมชนจึงร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาจากการประกอบอาชีพ แล้วสร้างแนวคิดให้เป็นแรงกระตุ้นต่อตนเอง และต่อมาได้มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้คนในชุมชนรู้จักคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” แล้วค่อยเรียนรู้ โดยการลองผิดลองถูก จนมีประสบการณ์และได้เชิญชวนคน

ในหมู่บ้านได้ปฏิบัติตามกัน จนได้รับการยอมรับและได้รับรางวัลจากหน่วยงานภาครัฐว่าเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

(2) กระบวนการเรียนรู้ ชุมชนมิติเศรษฐกิจมีกระบวนการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกกล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ภายในเกิดจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติแบบลองผิดลองถูก เพื่อค้นพบแนวทางของตนเองที่จะแก้ปัญหา แล้วอาศัยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชุมประจำเดือนที่ผู้นำชุมชนจะนำองค์ความรู้จากภายนอกมาบอกต่อให้คนในชุมชนได้รับรู้ร่วมกัน รวมทั้งคนในชุมชนเองก็แลกเปลี่ยนปัญหาจากการปฏิบัติในที่ประชุม ก็จะส่งผลให้ได้เทคนิคของการปฏิบัติเป็นความรู้ด้วย จากนั้นช่วยกันวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้รับการเรียนรู้จากปราชญ์ชุมชนอีกด้วย ส่วนการเรียนรู้จากภายนอกคือ จากสื่อ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ การอบรมศึกษาดูงานจากชุมชนที่ปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จแล้ววิเคราะห์ตนเอง

(3) การถ่ายทอดความรู้ ชุมชนมิติเศรษฐกิจมีรูปแบบและวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ คนในชุมชนอาศัยการเล่าสู่กันฟังแบบปากต่อปาก แล้วชวนกันไปดูในแต่ละครัวเรือนว่าสิ่งนี้เมื่อปฏิบัติมันเกิดผลอย่างไร ขณะเดียวกัน ผู้นำก็ใช้วิธีการปฏิบัติในครัวเรือนของคนให้คนในชุมชนที่เดินผ่านไปผ่านมาได้เห็นเป็นแบบอย่างแก่คนในชุมชน หากใครสนใจก็จะเดินเข้ามาขอคำปรึกษา ส่วนการศึกษาดูงานจากภายนอก แม้ว่าจะไม่ได้ไปครบทุกคน แต่คนที่เป็นตัวแทนของชุมชนก็จะนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้เพื่อนบ้านฟัง ทั้งในที่ประชุมประจำเดือนหรือแม้กระทั่งการเดินทางไปมาหาสู่กันในแต่ละวัน ซึ่งการศึกษาดูงานก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสและวิถีชีวิตที่ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสดำเนินชีวิตจากชุมชนของตนเองให้ชุมชนอื่นได้รับรู้ และรับการถ่ายทอดความรู้เข้าสู่ชุมชนตนเอง หากเป็นประโยชน์ก็นำไปปฏิบัติใช้ได้อีกด้วย

(4) การสื่อสารในชุมชน ชุมชนมิติเศรษฐกิจมีรูปแบบการสื่อสารในชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 ทางโดยชุมชนในมิติเศรษฐกิจก็มีวิธีการสื่อสารที่ไม่แตกต่างกับมิติสังคมคือ ใช้วิธีการเชิญชวนให้ทดลองปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมาจากความสมัครใจ ใครอยากทดลองทำอะไรก็ให้ลองทำ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก็เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เป็นแหล่งสื่อสารสำหรับชุมชนและบุคคลภายในและภายนอก ส่วนกิจกรรมที่บ่งบอกถึงการสื่อสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังกรณีของบ้านดงสระแก้วที่มีการใช้รูปแบบการสื่อสาร โดยใช้กิจกรรม การรณรงค์และกิจกรรมอื่นๆที่สามารถชักจูงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากคนในชุมชนสื่อสารกันเองแล้ว เมื่อถึงกำหนดประชุมประจำเดือน ผู้นำชุมชนก็จะยกตัวอย่างให้บุคคลอื่นๆในชุมชนได้รับรู้ และมอบรางวัลแก่ชุมชนที่ประสบความสำเร็จ แล้วให้บุคคลนั้น บอกถึงความสำเร็จของตนเองให้คนอื่นๆในชุมชนรับทราบโดยทั่วกัน

(5) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดจากการประสบปัญหาจากการประกอบอาชีพ เมื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาทดลองแก้ไขปัญหาก็สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้จริง และยังสามารถลดรายจ่าย ลดต้นทุนจากกระบวนการผลิตได้อีกด้วย นำไปสู่การเกิดการยอมรับและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตของตนเองโดยปริยาย เช่น ประสบปัญหาเรื่องหนี้สิน เมื่อทดลองทำบัญชีครัวเรือน แล้วพบว่าสามารถวิเคราะห์ตนเองได้ วางแผนการใช้จ่ายเงินได้ หนี้สินลดลง จากนั้นมาก็จะทำบัญชีครัวเรือนตลอด เพื่อจะได้ไม่กลับไปประสบปัญหาดังกล่าวซ้ำอีก เป็นต้น จากความสำเร็จที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ก็คือ การเรียนรู้แล้วเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามนั่นเอง ความสำเร็จต่างๆก็จะมีการบอกต่อกัน เพื่อเป็นการขยายผลต่อไป

(6) การสร้างแรงจูงใจ ชุมชนในมิติเศรษฐกิจก็มีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ต่างจากชุมชนในมิติสังคม กล่าวคือ วิถีชีวิตของแต่ละชุมชนนั้น ดำรงอยู่ด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน เมื่อประสบปัญหาจากการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต จึงทำให้ต้องวิเคราะห์ตนเอง เพื่อหาทางออกของปัญหา แล้วนำไปทดลองปฏิบัติจนสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันก็เห็นครัวเรือนที่ประสบผลสำเร็จมีรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น แม้กระทั่งมีการประชุมประจำเดือน ผู้นำชุมชนก็ยังยกย่องครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จให้รับรู้ และเห็นถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้น และได้รับการยอมรับจากภายนอก ก็เป็นแรงจูงใจให้ต้องการที่จะประสบความสำเร็จ และเป็นที่ภาคภูมิใจของชุมชนบ้าง จึงนำไปปฏิบัติใช้และเกิดการยอมรับ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการแก้ไขปัญหามีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

(7) การดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ

ความพอประมาณ รู้จักใช้ความพอประมาณในการดำเนินกิจกรรม โดยรู้จักความพอดี ไม่ใหญ่โตเกินไป ไม่กู้ยืมเงินจากภายนอกมาดำเนินกิจกรรมและจะไม่ทำกิจกรรมที่ใหญ่เกินกำลังความสามารถตนเอง พร้อมกันนั้นก็ใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

ความมีเหตุผล รู้จักใช้หลักเหตุและผลใน การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการในชุมชนที่เริ่มต้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กล่าวคือ ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ที่เริ่มจากการวางแผนที่ดีและมีการเตรียมการที่ดีโดยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ชุมชนได้วางแผนและเตรียมการภายในชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์ของหมู่บ้านที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหมู่บ้าน

ความรู้ รู้จักใช้หลักวิชาความรู้ต่างๆที่มีในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ชุมชนใช้หลักการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ และสร้างองค์ความรู้ใหม่เสมอ

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้จากปราชญ์ในชุมชน รวมทั้งการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาปฏิบัติ ปรับประยุกต์ในชุมชน

คุณธรรม รู้จักใช้หลักคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนด้วยความเสมอภาคในชุมชน โดยยึดหลัก โดยใช้หลักความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ในลักษณะการกระจายอำนาจทำงานร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบสิ่งที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

(8) การติดตามผล ชุมชนมีมติเศรษฐกิจมีรูปแบบการติดตามผลโดยใช้วิธีการประชุมประจำเดือน โดยจะยึดแผนชุมชนเป็นหลักในการติดตามประเมินผลว่าโครงการใดดำเนินไปแล้ว โครงการใดยังไม่ได้ดำเนินการ และมีปัญหา อุปสรรคอย่างไร ส่วนโครงการที่ดำเนินมาแล้ว เกิดผลกระทบทางบวกและทางลบต่อชุมชนหรือผู้ปฏิบัติหรือไม่ แล้วจะมีวิธีการต่อยอดโครงการ/กิจกรรมนั้นๆ ได้อย่างไร ที่จะทำให้ชุมชนสามารถเดินหน้ากิจกรรมต่อไปได้ โดยระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนที่ร่วมกันปฏิบัติมา เพื่อปรับปรุงพัฒนาแผนชุมชนต่อไป นอกจากนี้บางชุมชนอาจจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลโดยเฉพาะอีกชั้นหนึ่ง เพื่อการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และบางชุมชนก็อาศัยคนในชุมชนดูแลตรวจสอบ ติดตามกันเองในเบื้องต้นก่อน แล้วติดตามผลจากการสรุปผลประจำปีอีกครั้งหนึ่ง โดยอาจจะมีรูปแบบการติดตามผลหลากหลาย อาทิเช่น 6 เดือนครั้งหรือปีละครั้ง ขึ้นอยู่กับการตกลงกันของคณะกรรมการและคนในชุมชน ซึ่งการติดตามผลที่ต่อเนื่อง ทำให้ครัวเรือนปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดความเคยชินและยึดถือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตโดยปริยาย

(9) ปัจจัยและเทคนิคที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ซึ่งชุมชนมีมติเศรษฐกิจมีการพัฒนาเริ่มจากเปลี่ยนวิถีคิดคนในชุมชนให้มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชน ส่งเสริม กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา และการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งการศึกษาดูงาน โดยอาศัยโครงการ/กิจกรรมจึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์ และสร้างให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ขณะเดียวกันผู้นำชุมชนเองก็มีความมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน มีความมุ่งมั่น เสียสละ และเข้มแข็ง สร้างระบบบริหารจัดการที่ดี มีกลไกที่ชัดเจนในการทำงาน พัฒนาชุมชนตามแนวทางของแผนชุมชน ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน ซึ่งก็ทำให้เกิดการพัฒนาความรู้มีองค์ความรู้และเกิดการสร้างสรรค์ เทคนิค นวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะช่วยนำมาใช้ในการต่อยอดหรือสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งยังตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ชุมชนพึ่งพาตนเองได้

(10) สิ่งทีสะท้อนความสำเร็จ ซึ่งชุมชนมิติเศรษฐกิจสามารถมีองค์ความรู้เพิ่มขึ้นจากการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ที่สามารถแก้ปัญหาและนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป ช่วยสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น ลดภาระหนี้สินลง มีเงินออมก่อนใช้จ่ายมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ วิเคราะห์ผลได้-ผลเสียด้านการลงทุนประกอบอาชีพ วัตถุประสงค์ที่สามารถผลิตเองและใช้ในการประกอบอาชีพได้ก็ผลิตเอง เพื่อลดต้นทุนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยการพยายามลดการใช้สารเคมีที่ละน้อย ผสมผสานกับการใช้สารชีวภาพ เพื่อสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมอีกครั้ง นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ยกระดับการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพของชุมชน ซึ่งสิ่งทีสะท้อนความสำเร็จสูงสุดของชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ การได้รับรางวัลต่างๆ และการได้รับการยอมรับจากภายนอกก็ถือเป็นความสำเร็จสูงสุดของชุมชนที่ร่วมกันสร้างและต้องช่วยกันรักษาเอาไว้ให้อยู่ต่อไป

(11) ทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาชุมชน ชุมชนมิติเศรษฐกิจมีแนวทางการลดใช้สารเคมีในการผลิตซึ่งก่อเกิดโทษหลายอย่างต่อร่างกาย ชุมชนจึงตั้งเป้าหมายที่จะจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการด้านสุขภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบผ่านรูปแบบการจัดการความรู้กับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนพัฒนาระบบชลประทานและระบบสาธารณสุขไปรษณีย์ขั้นพื้นฐานให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้และผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ พร้อมทั้งขับเคลื่อน โครงการ/กิจกรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนในทุกๆ ขั้นตอน ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมและความซื่อสัตย์ต่อตนเองและส่วนร่วม โดยเฉพาะการลดการใช้สารเคมีในการประกอบอาชีพ กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน เหลือจากบริโภคจึงนำไปจำหน่าย สร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดที่ชุมชนร่วมกันตั้งไว้

จากผลการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ เพื่อให้เห็นการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิตินั้น คณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นลักษณะของตารางเปรียบเทียบเชิงบรรยาย ความเหมือนและความแตกต่างของชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ ได้ดังนี้

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติต่าง	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
1. กระบวนการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรม/ศึกษาดูงาน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง - เรียนรู้จากสื่อ โฆษณา - ความรู้จากหน่วยงาน ภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> - การฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน - เรียนรู้ด้วยตนเอง - มองตนเองเป็นหลัก - วิเคราะห์ตนเอง - หาทางออกร่วมกัน - รัฐดูแล(พี่เลี้ยง) ให้ความรู้ - การได้รับเชิญเป็นวิทยากร 	<ul style="list-style-type: none"> - การฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - เรียนรู้จากสื่อ โฆษณา - ความรู้จากหน่วยงานภายนอก - มองตนเองเป็นหลัก - วิเคราะห์ตนเอง - หาทางออกร่วมกัน - รัฐดูแล(พี่เลี้ยง) ให้ความรู้ - การได้รับเชิญเป็นวิทยากร
2. การถ่ายทอดความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - แลกเปลี่ยนระหว่างกัน - ผู้นำ/ปราชญ์ทำเป็นแบบอย่าง - ใช้ระบบเครือข่ายถ่ายทอดแล้วขยาย - ผลผู้คนในชุมชน - ชี้นำให้เห็นคุณค่า - แนะนำ ชักชวนกันเอง - แจกพันธุ์พืชให้ทดลองเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรม/ศึกษาดูงาน - เวทีประชาคม - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - เจ้าหน้าที่ของรัฐ - ผู้นำชุมชนปฏิบัติเป็นแบบอย่าง - คนในชุมชนคิดเองทำเอง - โรงเรียนทำกินทำใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชนปฏิบัติเป็นแบบอย่าง - คนในชุมชนคิดเองทำเอง - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ระบบเครือข่ายถ่ายทอดผู้คนในชุมชน - ชี้นำให้เห็นคุณค่า - แจกพันธุ์พืชให้ทดลองเอง - การอบรม/ศึกษาดูงาน - เวทีประชาคม - เจ้าหน้าที่ของรัฐ - โรงเรียนทำกินทำใช้

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
ประเด็นศึกษา				
3. การสื่อสารในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวทีประชาคมในการปรึกษาหารือ - ชักชวนกัน บอกต่อกัน - ใช้การยกตัวอย่าง - ความสำเร็จ - เล่าสู่กันฟังเชิงเปรียบเทียบ 	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมประจำเดือน - เวทีประชาคม - หอกระจำข่าว - เชิญชวนกันเอง - กำหนดกฎเกณฑ์ร่วมกัน - จัดงานนิทรรศการ รณรงค์ - ทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวทีประชาคมในการปรึกษาหารือ - ชักชวนกัน บอกต่อกัน - ใช้การยกตัวอย่าง - ความสำเร็จ 	<ul style="list-style-type: none"> - เล่าสู่กันฟังเชิงเปรียบเทียบ - การประชุมประจำเดือน - หอกระจำข่าว - กำหนดกฎเกณฑ์ร่วมกัน - จัดงานนิทรรศการ รณรงค์
4. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ประสบปัญหาจากการประกอบอาชีพ เห็นแบบอย่าง เรียนรู้ เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม - เห็นผลประโยชน์จากการปฏิบัติคือ รายได้ที่เพิ่มขึ้น - ประยุกต์ใช้ความรู้เก่าผสมผสานกับความรู้ใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประสบปัญหา - เห็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง - นำไปสู่การยอมรับและนำไปปฏิบัติ - การทำบัญชีครัวเรือน - การวางแผนการค้าในชีวิต - ส่งเสริมการปฏิบัติแบบค่อยเป็นค่อยไป - ดำเนินความเป็นเจ้าของ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประสบปัญหาจากการประกอบอาชีพ เห็นแบบอย่าง เรียนรู้ เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม 	<ul style="list-style-type: none"> - เห็นผลประโยชน์จากการปฏิบัติคือ รายได้ที่เพิ่มขึ้น - ประยุกต์ใช้ความรู้เก่าผสมผสานกับความรู้ใหม่ - การทำบัญชีครัวเรือน - การวางแผนการค้าในชีวิต - ส่งเสริมการปฏิบัติแบบค่อยเป็นค่อยไป - ดำเนินความเป็นเจ้าของ

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
5. การสร้างแรงจูงใจ	<ul style="list-style-type: none"> - ยกตัวอย่างผู้ที่สำเร็จ - ทำให้เห็นผลของการปฏิบัติ - ให้กำลังใจ - ให้คำแนะนำ - ส่งเสริมให้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ความภาคภูมิใจจากการดำเนินงานของบุคคลภายนอก - ยกย่องต้นแบบความสำเร็จ - อดร่าย่าย เพิ่มรายได้ได้อย่างแท้จริง - เกิดรายได้จากการดูงาน - ทำเป็นแบบอย่างในการศึกษาเรียนรู้ - ยอมรับจากการเห็นแบบอย่าง - ถ่ายภาพควรวีร่อนที่สำเร็จมาเผยแพร่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ยกตัวอย่างผู้ที่สำเร็จ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้เห็นผลของการปฏิบัติ - ให้กำลังใจ - ให้คำแนะนำ - ส่งเสริมให้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน - ความภาคภูมิใจจากการดูงานของบุคคลภายนอก - ยกย่องต้นแบบความสำเร็จ - อดร่าย่าย เพิ่มรายได้ได้อย่างแท้จริง - เกิดรายได้จากการดูงาน - ทำเป็นแบบอย่างในการศึกษาเรียนรู้ - ยอมรับจากการเห็นแบบอย่าง 	

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
<p>6. การดำเนินโครงการ/กิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - พอประมาณ คือ ทำตามศักยภาพ คำนึงถึงความต้องการ - ความมีเหตุผลรับฟังความคิดเห็น ใช้มติส่วนใหญ่ ประกอบการตัดสินใจ - ภูมิคุ้มกันที่ดี สร้างวินัยในการออม หนี้สินลดลง มีเงินทุนหมุนเวียน จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน - ความรู้เรียนรู้ด้วยตนเองจาก การอ่าน ดูสื่อ โฆษณา/ทดลองปฏิบัติ - คุณธรรม โปร่งใส 	<ul style="list-style-type: none"> - ความมีเหตุผล ประชุมแลกเปลี่ยน ขอความคิดเห็น ส่วนใหญ่ และ สอดคล้องกับความต้องการ - ภูมิคุ้มกันที่ดี สร้างวินัยในการออม จัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน แผนชุมชน วางแผนการค้าเป็นชีวิต - ความรู้การอบรม การปฏิบัติด้วยตนเอง - คุณธรรม เสมอภาค เท่าเทียม ซื่อสัตย์ โปร่งใส - ความพอประมาณ วางแผนการใช้จ่ายเงิน ทำตามศักยภาพของคนใน 	<ul style="list-style-type: none"> - ภูมิคุ้มกันที่ดี สร้างวินัยในการออม หนี้สินลดลง มีเงินทุนหมุนเวียน จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน - ความพอประมาณ วางแผนการใช้จ่ายเงิน ทำตามศักยภาพของคนในชุมชน ไม่กู้ยืมเงินจากภายนอก ระดมทุนจัดกิจกรรม - ความรู้ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วทดลองนำมาปฏิบัติ สร้างองค์ความรู้ใหม่ - คุณธรรม กระจายอำนาจในการทำงาน - คุณธรรม เสมอภาค เท่าเทียม 	<ul style="list-style-type: none"> - ความมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็น ใช้มติส่วนใหญ่ ประกอบการตัดสินใจ - พอประมาณ คือ ทำตามศักยภาพ คำนึงถึงความต้องการ - ความมีเหตุผล คือ วางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน - ภูมิคุ้มกันที่ดี พัฒนาคนเป็นหลัก ยึดอาชีพที่มั่นคง/เก็บออม/หาตลาดรองรับที่ดี - ความมีเหตุผล ประชุมแลกเปลี่ยน ขอความคิดเห็น ส่วนใหญ่ และสอดคล้องกับความต้องการ - ความมีเหตุผล ปรับวิถีชีวิต ศึกษากายภาพของตนเอง ปลูกฝังให้คนคิดเป็น ทำ 	

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
6. การดำเนินโครงการ/กิจกรรม (ต่อ)	<p>ตรวจสอบได้ ซื่อสัตย์</p> <p>- พอประมาณ คือ ทำกิจกรรมตามแผนที่วางไว้</p> <p>- ความมีเหตุผล คือ วางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน</p> <p>- ภูมิคุ้มกันที่ดี</p> <p>พัฒนาคนเป็นหลัก ยึดอาชีพที่มั่นคง/เก็บออม/หาตลาดรองรับที่ดี</p> <p>- ความรู้ พัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ค้นหาสิ่งใหม่ๆ แลกเปลี่ยนระหว่างกันและศึกษาดูงาน</p>	<p>ชุมชน ไม่กู้ยืมเงินจากภายนอก ระดมทุนจัดกิจกรรม</p> <p>- ความมีเหตุผล ปรับวิธีคิด</p> <p>ดูศักยภาพของตนเอง</p> <p>ปลูกฝังให้คนคิดเป็น ทำเป็น เพื่อเลือกสิ่งที่ดีกว่า</p> <p>- ความรู้ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วทดลองนำมาปฏิบัติ สร้างองค์ความรู้ใหม่</p> <p>- คุณธรรม</p> <p>กระจายอำนาจในการทำงาน</p>	<p>ซื่อสัตย์ โปร่งใส</p> <p>- ความรู้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการอ่าน ดูสื่อ โฆษณา/ทดลองปฏิบัติ</p>	<p>เป็น เพื่อเลือกสิ่งที่ดีกว่า</p> <p>- คุณธรรม</p> <p>กระจายอำนาจในการทำงาน</p>

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
7. การติดตามผล	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล - คนในชุมชนตรวจสอบกันเอง - ใครประสบปัญหาก็แลกเปลี่ยนกัน - หัวหน้าคุ้มแต่ละคุ้มจะทำหน้าที่ติดตามดูแลคนในคุ้ม 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล - นำแผนชุมชนมาดูว่าสิ่งใดทำได้ - สิ่งใดยังไม่ทำได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล 	<ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนตรวจสอบกันเอง ใครประสบปัญหาก็แลกเปลี่ยนกัน - หัวหน้าคุ้มแต่ละคุ้มจะทำหน้าที่ติดตามดูแลคนในคุ้ม - นำแผนชุมชนมาดูว่าสิ่งใดทำได้ - สิ่งใดยังไม่ทำได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนตรวจสอบกันเอง ใครประสบปัญหาก็แลกเปลี่ยนกัน - หัวหน้าคุ้มแต่ละคุ้มจะทำหน้าที่ติดตามดูแลคนในคุ้ม - นำแผนชุมชนมาดูว่าสิ่งใดทำได้ - สิ่งใดยังไม่ทำได้
8. เทคนิคความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - ภาวะผู้นำ - การมีส่วนร่วม / การสร้างความร่วมมือ - ทูตทางสังคม ความรักใคร่ สามัคคี กลมเกลียว - พัฒนาคอนเป็นหลัก - สร้างการยอมรับ - สร้างความรู้สึกร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ภาวะผู้นำ - การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ - การปรึกษาหารือ/ความร่วมมือ - การปรึกษาหารือ/ความร่วมมือ - ความรู้สึกเป็นเจ้าของ - แผนชุมชน - การขับเคลื่อนบนฐานของระบบเครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ภาวะผู้นำ - การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ - การปรึกษาหารือ/ความร่วมมือ - เป็นเจ้าของ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทูตทางสังคม ความรักใคร่ สามัคคี กลมเกลียว - พัฒนาคอนเป็นหลัก - สร้างการยอมรับ - การเห็นคุณค่า/ประโยชน์ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติ - ค้นหาและแสวงหาความรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ทูตทางสังคม ความรักใคร่ สามัคคี กลมเกลียว - พัฒนาคอนเป็นหลัก - สร้างการยอมรับ - การเห็นคุณค่า/ประโยชน์ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติ - ค้นหาและแสวงหาความรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
8. เทคนิคความสำเร็จ (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - การเห็นคุณค่า/ประโยชน์ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติ - ค้นหาและแสวงหาความรู้ อย่างไม่หยุดนิ่ง - หาจุดอื่นใหม่ๆ เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง 	<ul style="list-style-type: none"> - การชี้แนะกันเองในชุมชน - ระบบบริหารจัดการที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - หาจุดอื่นใหม่ๆ เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง - แผนชุมชน - การขับเคลื่อนบนฐานของระบบเครือข่าย - การชี้แนะกันเองในชุมชน - ระบบบริหารจัดการที่ดี 		
9. สิ่งสะท้อนความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - คุณภาพชีวิตที่ดี - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - มีเงินออม - การกู้ยืมลดลง - สภาพสังคมที่ดีขึ้น - การจัดตั้งกองทุน - ความร่วมมือมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - การพึ่งตนเองได้ - ทูทางสังคมมีมากขึ้น - ชุมชนเข้มแข็ง - มีเงินออม - หนี้สินลดลง - รางวัลชีวิตผู้เกียรติ - ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเงินออม - ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น - หนี้สินลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - การจัดตั้งกองทุน - ความร่วมมือมากขึ้น - ความเจริญก้าวหน้าของชุมชนตามศักยภาพ - ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ 	

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
9. สิ่งสะท้อนความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - คุณภาพชีวิตที่ดี - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - มีเงินออม - การกู้ยืมลดลง - สภาพสังคมที่ดีขึ้น - การจัดตั้งกองทุน - ความร่วมมือมากขึ้น - ความเจริญก้าวหน้าของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - การพึ่งตนเองได้ - ทุนทางสังคมมีมากขึ้น - ชุมชนเข้มแข็ง - มีเงินออม - หนี้สินลดลง - รางวัลเชิดชูเกียรติ - ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น - ความไว้วางใจจากหน่วยงานภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเงินออม - ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น - หนี้สินลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - การจัดตั้งกองทุน - ความร่วมมือมากขึ้น - ความเจริญก้าวหน้าของชุมชนตามศักยภาพ - ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ - หากเกิดความผิดพลาดก็ที่สุด - การพึ่งตนเองได้ - ทุนทางสังคมมีมากขึ้น - ชุมชนเข้มแข็ง - รางวัลเชิดชูเกียรติ - ความไว้วางใจจากหน่วยงานภายนอก 	

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติตั้งคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
10. ทิศทางการพัฒนา ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง - พัฒนาระบบชลประทานให้เอื้อต่อการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง - ทำแผนชุมชนให้สอดคล้องกับแผนของส่วนตำบล - บูรณาการแผนชุมชน - จัดตั้งสวัสดิการชุมชนเพิ่มเติม - อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน - กับการแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล 	<ul style="list-style-type: none"> - ครัวเรือนอยู่รอด - ชุมชนเข้มแข็ง - ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ - สถาบันการเงินชุมชน - จัดตั้งสวัสดิการชุมชน - พัฒนาแหล่งเรียนรู้ - พัฒนาระบบชลประทานให้เอื้อต่อการปฏิบัติต่อเนื่อง - ประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ ลดรายจ่าย - รักษาระดับความเป็นอยู่ - พัฒนาการรู้เท่าทันหลากหลาย - ขยายเครือข่ายความร่วมมือ - ยกระดับองค์ความรู้สู่ระดับตำบล 	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบชลประทานให้เอื้อต่อการปฏิบัติต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง - ทำแผนชุมชนให้สอดคล้องกับแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล - บูรณาการแผนชุมชน - จัดตั้งสวัสดิการชุมชนเพิ่มเติม - อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน - พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน - สร้างศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์โอท็อป - พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย - ครัวเรือนอยู่รอด - ชุมชนเข้มแข็ง - ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ - สถาบันการเงินชุมชน - จัดตั้งสวัสดิการชุมชน - พัฒนาแหล่งเรียนรู้

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
10. ทิศทางการพัฒนาชุมชน (ต่อ)					<ul style="list-style-type: none"> - ประกอบอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ลดรายจ่าย - รักษาระดับความเป็นอยู่ - พัฒนาองค์ความรู้ที่หลากหลายหลากหลาย - ขยายเครือข่ายความร่วมมือ - ยกระดับองค์ความรู้สู่ระดับตำบล
11. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - ภาวะผู้นำ - การเรียนรู้ - การมีส่วนร่วม / ความร่วมมือ - กลุ่ม/เครือข่าย - การบริหารจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ภาวะผู้นำ - การมีส่วนร่วม - การเรียนรู้ - การสร้างกลุ่ม/เครือข่าย - คนในชุมชนเข้มแข็ง - ความร่วมมือแบบ(บ้าน วัด โรงเรียน) 	<ul style="list-style-type: none"> - ภาวะผู้นำ - การเรียนรู้ - การมีส่วนร่วม / ความร่วมมือ - กลุ่ม/เครือข่าย - การบริหารจัดการที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ในชุมชน - สร้างความรู้สึกร่วมกัน - เห็นความสำคัญของการปฏิบัติ/เปลี่ยนวิถีคิด - แลกเปลี่ยนเรียนรู้สม่ำเสมอ - คนในชุมชนเข้มแข็ง 	

ตารางที่ 5-3 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
11. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ในชุมชน - สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ - เห็นความสำคัญของการปฏิบัติเปลี่ยนวิถีชีวิต - แลกเปลี่ยนเรียนรู้สม่ำเสมอ 	<ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายภายในภายนอก - ไม่คำนึงถึงงบประมาณเป็นที่ตั้ง - การบริหารจัดการที่ดี 		<ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือแบบ(บ้าน วัด โรงเรียน) - เครือข่ายภายในภายนอก - ไม่คำนึงถึงงบประมาณเป็นที่ตั้ง

จากการพบว่า ชุมชนมีที่ตั้งสังคมมีวิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติที่เน้นการลงมือทำที่มีจุดเริ่มต้นจากผู้นำปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างแล้วเริ่มถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน โดยมีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนที่เป็นต้นทุนทางสังคม ส่วนชุมชนมีเศรษฐกิจ วิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติที่เน้นการสร้างรายได้ในชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่จะสร้างงาน สร้างอาชีพที่นำไปสู่การมีรายได้ของคนในชุมชน

2.ตอนที่ 2 ผลการถ่ายทอดกระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ

ในตอนที 2 เป็นถ่ายทอดกระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละชุมชนในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์แล้วถูกนำมาถ่ายทอดให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนและผู้มีบทบาทในสังคมด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของการศึกษากระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ ซึ่งสามารถถอดบทเรียนผลการถ่ายทอดกระบวนการการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การถ่ายทอดกระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติสังคม

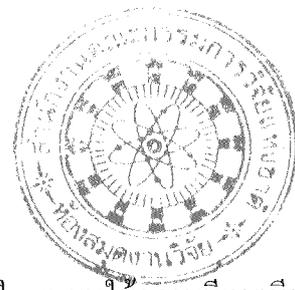
ชุมชนพอเพียงในมิติสังคม ทั้ง 5 หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นชุมชนที่คัดเลือกโดยเกณฑ์ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นมาเป็นเกณฑ์กำหนดการพิจารณาหมู่บ้านประกอบด้วย บ้านคอนม่วง หมู่ที่ 10 ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก บ้านเกาะพยอม หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี บ้านหนองแม่นา หมู่ที่ 6 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ บ้านห้วยมawangส์ หมู่ที่ 9 ตำบลมทาววัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก บ้านกรงทอง หมู่ที่ 5 ตำบลคลองกระจง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

ผลจากการถ่ายทอดกระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติสังคม สรุปได้ตามประเด็น ดังนี้

2.1.1 องค์ความรู้ที่ได้จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

ชุมชนมิติสังคมได้ยึดรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักความพอเพียงให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการปฏิบัติใช้ ทำให้การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพที่ดีขึ้น ที่สามารถวิเคราะห์เป็น รู้จักมองสภาพปัญหาจากภายในชุมชนก่อนเป็นอันดับแรก แล้วใช้องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมที่เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ ชุมชนมิติสังคมมีการเปลี่ยนแปลงที่รู้จักประมาณตนเอง ที่เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ และขยายไปสู่จุดใหญ่ในการพัฒนาชุมชน โดยการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนจากภายในสู่ภายนอก เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในชุมชนสอดคล้องกับความพอเพียงชุมชนของตน ที่เน้นความรู้จักพอ รู้จักความพอดี

ความมีเหตุผล ชุมชนมิติสังคมมีการเปลี่ยนแปลงคนในชุมชน ใช้ความมีเหตุผลในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน ใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชนที่เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมิติสังคมได้เปลี่ยนแปลงโดยมีแนวความคิดที่การพัฒนาคนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ส่งเสริมจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ การเสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

ด้านความรู้ ชุมชนมิติสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ในชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้ของคนในชุมชน โดยการศึกษาดูงานในหมู่บ้านอื่นประกอบกับการปฏิบัติด้วยตนเองเป็นสำคัญ ตลอดจนการได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอกและมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชนที่อาศัยการสื่อสารกันของคนในชุมชน

ด้านคุณธรรม ชุมชนมิติสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยใช้หลักของความยุติธรรม ความโปร่งใส ความเสมอภาคในการบริหารจัดการในหมู่บ้าน ปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ที่สามารถตรวจสอบได้ การมีน้ำใจในการปฏิบัติงานร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม

2.1.2 เทคนิคการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

ชุมชนมิติสังคมได้นำเทคนิคเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน โดยการเริ่มต้นจากการสร้างการยอมรับให้กับคนในชุมชน ซึ่งผู้นำในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและทำให้เห็นเป็นแบบอย่างแล้วนำไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนได้เรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติใช้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ที่อาศัยเวทีประชาคมที่มีการประจำทุกเดือน ที่สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนและต่อยอดความคิดซ้ำๆ ดังกรณีตัวอย่างบ้านกรงทองที่ย้ำความคิดของคนในชุมชนในที่ประชุมประจำเดือนกล่าวว่า “...ปลูกไปเยอะอะไรที่กินได้ เมื่อปลูกแล้วก็ต้องกิน ถ้ามันมากเกินไปเอาไปขาย ขายได้ก็จะเกิดขึ้นเอง แต่กินให้เพียงพอก่อน ถ้าขายหมด จะเอาที่ไหนกิน...” เป็นเวทีถ่ายทอดความรู้โดยให้เกิดความรักความหวงแหนชุมชน ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความรักความสามัคคี ความเอื้ออาทรที่เป็นทุนทางสังคมที่ก่อให้เกิดการยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันก่อนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่เป็นพลังในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างราบรื่น การทดลองปฏิบัติก็ช่วยให้เห็นผลจากการปฏิบัติจริง คนในชุมชนก็ยอมรับและนำไปสู่การปฏิบัติโดยปริยาย เพราะผลของการปฏิบัติเกิดผลที่คุ้มค่าต่อผู้ปฏิบัติ

2.1.3. กระบวนการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

ชุมชนมิติสังคมได้นำกระบวนการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนกล่าวคือ การองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้จึงเป็นไปอย่างราบรื่นเพราะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็นำไปประยุกต์ใช้ในส่วนที่เป็นความต้องการของแต่ละชุมชน โดยมีเป้าหมายว่าจะทำอย่างไรให้การพัฒนาช่วยให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยยึดหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขในกระบวนการ ดังนี้

ความพอประมาณ ชุมชนมิติสังคมเริ่มจากการสำรวจความต้องการของชุมชนก่อนว่า ยังมีอะไรที่เป็นความต้องการและจะช่วยแก้ปัญหาหรือความขาดแคลนที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรม หากสิ่งที่ต้องการมีเพียงพอแล้ว จะสำรวจสิ่งอื่นที่จะช่วยเติมเต็มกระบวนการการดำเนินกิจกรรมให้ราบรื่น จะไม่ดำเนินกิจกรรมที่ซ้ำซ้อนอีก โดยการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนจากภายในสู่ภายนอก เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในชุมชนสอดคล้องกับความพอเพียงชุมชนของตนที่เน้นความพอดี ดังคำกล่าวของผู้นำชุมชนบ้านหนองแม่เนาที่ว่า “...ชุมชนเรามีการวางแผนการใช้จ่ายส่วนที่ไม่จำเป็นลง กินน้อย ใช้น้อย รู้คุณค่าของเงิน...”

ความมีเหตุผล เมื่อได้ความต้องการจากการสำรวจชุมชนแล้ว ก่อนการตัดสินใจดำเนินกิจกรรม ชุมชนมิติสังคมจะจัดประชุม เพื่อขอความคิดเห็น โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีประชาคมจากคนในชุมชนก่อน หากว่ากิจกรรมที่ตัดสินใจทำโดยปราศจากการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในชุมชน ความร่วมมือร่วมใจจะไม่เกิด จากนั้นจะใช้ข้อมูลของชุมชนที่ได้มาวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชนที่เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาชุมชน ดังกรณีของบ้านคอนม่วงที่กล่าวว่า “...บ้านเรามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย กิจกรรมที่เราจะร่วมกันทำในชุมชน ก็จะเป็นกิจกรรมช่วยพัฒนาหรือต่อยอดจากกิจกรรมเดิม อะไรที่ทำไปแล้ว แม้ว่าจะมีการสนับสนุนงบประมาณมาเราก็จะขอเปลี่ยนแปลงกิจกรรม เพื่อให้มีสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นในชุมชน...”

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมิติสังคมเน้นการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนก่อนขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยสร้างสรรค์กิจกรรมที่จะก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ การเสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน คนในชุมชนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้น เมื่อมีกิจกรรมใดๆ ตามมาภายหลัง ความร่วมมือของคนในชุมชนก็จะมาจากความสมัครใจและตั้งใจจริงที่จะร่วมกันทำ ดังกรณีตัวอย่างบ้านห้วยมหวางที่ผู้ใหญ่บ้านอาศัยประเพณี พิธีกรรมของชุมชนมาเป็นกิจกรรมหลักของชุมชนให้คนในชุมชนได้พบปะกันหรือแม้กระทั่งงานศพ คนในชุมชนก็จะช่วยกันกางเต็นท์ ช่วยกันทำกับข้าว โดยไม่ต้องว่าจ้างจากที่ใดเลย...” เป็นต้น หรือกรณีบ้านคอนม่วงที่กล่าวว่า

“...การทำนากว่าจะได้ข้าวเปลือก ทั้งเสียง เรามีข้าวเปลือกในมือทำไมไม่ทำเอง เอาไปจ้างโรงสีโรงสีก็รวย เราก็จนเหมือนเดิม...”

ด้านความรู้ ความรู้หลักของคนในชุมชนมิติสังคมเกิดจากศูนย์เรียนรู้ในชุมชนที่ได้จากการศึกษาดูงานจากภายนอก แล้วนำมารวบรวมไว้ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้ของคนในชุมชน ด้วยกระบวนการศึกษาดูงานในหมู่บ้านอื่นควบคู่กับการปฏิบัติจริงด้วยตนเองเป็นสำคัญ รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้จากผู้นำชุมชน และการได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอกที่มาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชนเป็นระยะๆ เช่น พัฒนาการอำเภอได้เข้ามาเผยแพร่ความรู้บ้านดอนม่วงเรื่อง การเลี้ยงหมูหลุม การปลูกพืชผักปลอดสารพิษ เมื่อผ่านไปสักระยะหนึ่ง ก็จะเข้ามาดูผลของการปฏิบัติ พร้อมแนะนำวิธีการปฏิบัติ ก็ส่งผลให้คนในชุมชนสามารถแก้ปัญหาและมีความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นด้วย...” นอกจากนี้ บ้านกรงทองยังมีการคิดและพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันและเชื่อมความสัมพันธ์ทางสังคมให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นด้วย

ด้านคุณธรรม ชุมชนมิติสังคมส่วนใหญ่เห็นได้จากใช้หลักของความยุติธรรม เสมอภาคเท่าเทียมกันในทางสังคม ดังเช่นกรณีของบ้านกรงทอง เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกันหรือทะเลาะเบาะแว้งกัน ผู้นำจะเรียกทั้งสองฝ่ายมาตกลงกัน หากตกลงกันไม่ได้ ก็จะส่งตำรวจ จะไม่มีการปกป้อง แม้ว่าจะเป็นผู้ใดใครในชุมชนก็ตาม ส่วนความโปร่งใส เห็นได้จากการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของแต่ละโครงการ/กิจกรรม เมื่อครบกำหนด จะมีการแจ้งรายรับรายจ่ายในที่ประชุมให้คนในชุมชนรับรู้รับทราบโดยทั่วกัน ซึ่งหากใครมีข้อสงสัยสามารถสอบถามได้ รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมทุกคนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งหมด เพราะมันเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม

2.1.4 แนวทางหรือวิธีการของแผนงาน /โครงการในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

แผนงาน โครงการ/กิจกรรมจะมีการวางแผนร่วมกันของคนในชุมชนก่อน โดยสำรวจสิ่งที่ได้ปฏิบัติไปแล้วว่าได้ผลสำเร็จเพียงใด เมื่อโครงการ/กิจกรรมที่ทำไปแล้ว สามารถต่อยอดได้หรือติดขัดส่วนใดที่ต้องได้รับการแก้ไข หรือโครงการ/กิจกรรมมีแนวคิดที่จะต่อยอด แล้วไม่เกินความสามารถของชุมชน ก็จะถูกนำมาบรรจุในแผนงาน เพื่อเติมเต็มสิ่งที่ปฏิบัติอยู่แล้ว โดยยึดหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมในทุกๆกิจกรรม และอาศัยทรัพยากร องค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินกิจกรรม โดยเน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และการพึ่งตนเอง ซึ่งก็คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง นอกจากนี้กิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาก็ไม่เน้นรายได้เป็นหลัก แต่เน้นคนในชุมชนให้มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการประกอบอาชีพเป็นพื้นฐานใน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ปัจจัยที่ชุมชนยังขาดแคลนจะระดมทุนกันเองภายในชุมชนและอาศัยการบูรณาการแผนงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่จะสามารถปฏิบัติได้

2.1.5 การขยายผลการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

ความรู้เก่าและความรู้ใหม่จะถูกนำมาผสมผสานและจัดระบบองค์ความรู้ แล้วถูกรวบรวมเข้าสู่ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่เกิดจากการจัดการความรู้ของชุมชนที่จะสามารถนำไปต่อยอดหรือขยายผลของการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน โดยเน้นขยายผลภายในชุมชนเป็นหลักให้เข้มแข็งและปฏิบัติได้สำเร็จอย่างทั่วถึงแล้ว จึงจะขยายผลของความสำเร็จ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมและความรู้เข้าด้วยกัน แล้วเปิดโอกาสให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งภายนอกและภายในชุมชน ขณะเดียวกันคนในชุมชนก็ยังแสวงหาความรู้ใหม่ๆที่เป็นรูปแบบของชุมชนเองที่เกิดจากการปฏิบัติเข้ามารวบรวมในแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญของชุมชนที่จะเป็นภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างราบรื่น

2.2 การถ่ายทอดกระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติเศรษฐกิจ

ประกอบด้วยชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ ทั้ง 4 หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นชุมชนที่คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นเกณฑ์กำหนดการพิจารณาหมู่บ้านประกอบด้วย บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ที่ 7 ตำบลหัวถนน อำเภอลดงขลุ้ง จังหวัดกำแพงเพชร บ้านเวฬุวัน หมู่ที่ 8 ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ บ้านสระยายชี หมู่ที่ 6 ตำบลเนินปอ อำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร และบ้านดงสระแก้ว หมู่ที่ 4 ตำบลไผ่ล้อม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ผลจากการถ่ายทอดกระบวนการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติเศรษฐกิจ สรุปได้ตามประเด็น ดังนี้

2.2.1 องค์ความรู้ที่ได้จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

ชุมชนมิติเศรษฐกิจจะนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติในวิธีการที่แตกต่างกันตามบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละชุมชน อาทิเช่น การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนสำหรับช่วยเหลือคนในชุมชนยามฉุกเฉินและเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันระยะยาวเรื่องงบประมาณ หากชุมชนใดมีพื้นฐานความรู้เดิมอยู่แล้วก็นำไปต่อยอดความรู้เก่า เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยนำหลักการปฏิบัติ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข มาสู่การปฏิบัติดังนี้

ความพอประมาณ ชุมชนเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตที่เน้นการใช้สารเคมีเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่สูง จนส่งผลกระทบต่อตนเอง มาสู่การผลิตโดยพยายามลดการใช้สารเคมี

ลงโดยผสมผสานกับการใช้สารชีวภาพ ที่รู้จักประมาณตนเอง เริ่มรู้จักการวางแผนค่าใช้จ่ายในครอบครัว สิ่งที่ไม่จะเป็นต้องใช้หรือต้องซื้อ ก็ลดการใช้จ่ายลง ทำแต่พอดีตามกำลังทรัพย์และกำลังแรงงานของคนในชุมชน ดังกรณีบ้านเวฬุวนที่ลดการจ้างงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต แล้วอาศัยคนในชุมชนในการเก็บเกี่ยว ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการหันกลับมาปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นหลักเน้นการสร้างรายได้เป็นเรื่องรอง มองความพอเพียงเป็นที่ตั้ง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในชุมชนสอดคล้องกับความพอเพียง นอกจากนี้กิจกรรมที่ท่ายังเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของชุมชนเท่านั้น จะไม่ทำกิจกรรมที่ใหญ่เกินไป หรือต้องกู้ยืมจากภายนอก พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากคนในชุมชนด้วยตนเอง เห็นได้จากกรณีบ้านดงสระแก้วที่กล่าวว่า

“... เมื่อมีกิจกรรมทำบุญกลางบ้าน คนในชุมชนจะเอาของที่มีอยู่ชุมชนมาทำ เพื่อลดค่าใช้จ่าย และเก็บเงินไว้ใช้ในกิจกรรมอย่างอื่น...”

ความมีเหตุผล ชุมชนมีมติเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงคนในชุมชนให้ใช้ความมีเหตุผลในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน เช่น บ้านดงสระแก้วที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมพิจารณาเพื่อเลือกสรรสิ่งที่ดีให้กับชุมชน ผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน โดยปราศจากการชี้แนะโดยผู้นำ เพื่อให้คนในชุมชนได้คิดเอง และเป็นความต้องการของพวกเขามากที่สุด แล้วความสมัครใจในการลงมือปฏิบัติจะตามมา รวมทั้งใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชน สิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้วเป็นปัญหา ก็จะสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหา เช่น กรณีบ้านหนองกระทุ่มที่เคยใช้สารเคมีในการปลูกพืช ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพมากขึ้น ต่อมาจึงวิเคราะห์ตนเองแล้วหันมาลดการใช้สารเคมีแล้วดูแลสุขภาพของตน และคำนึงถึงสุขภาพของคนส่วนรวมด้วย

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมีมติเศรษฐกิจเน้นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีความพร้อมและรองรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งกระตุ้นความคิดให้มีจิตสำนึก ดังกรณีบ้านหนองกระทุ่มที่กล่าวว่า “...บ้านเราก็เหมือนชุมชนอื่น ทำไมชุมชนอื่นทำได้ แล้วเราจะทำไมไม่ได้...” คำกล่าวข้างต้นจะเป็นตัวกระตุ้นในการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนหันมามองตัวเองเป็นหลักกว่าปัญหาเกิดจากอะไร ทำไมเราต้องไปดูชุมชนอื่นตลอดเลย ทำอย่างไรให้คนชุมชนอื่นมาดูแลเราบ้าง ...” สิ่งเหล่านี้ก็เป็นตัวจุดประกายความคิดให้กับคนในชุมชนให้กระตือรือร้น เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง นอกจากนี้ การลดการใช้สารเคมีช่วยให้มีเงินออมมากขึ้น มีเงินสำรอง การกู้ยืมและหนี้สินลดลง มีการวางแผนการจัดการตนเอง และพัฒนาอาชีพควบคู่กับการพัฒนาสุขภาพและการพัฒนาชุมชน ขณะเดียวกันก็รวมกลุ่มการผลิต หารตลาดรองรับผลผลิตที่มั่นคง เพื่อการประกอบอาชีพที่มั่นคงด้วย

ด้านความรู้ ชุมชนมิติเศรษฐกิจได้องค์ความรู้จากการศึกษาดูงานในชุมชนอื่นควบคู่กับการปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งอะไรที่สามารถปฏิบัติได้ก็ยังคงปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ส่วนเรื่องใดที่ปฏิบัติยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรก็จะอาศัยเรียนรู้จากความรู้ของหน่วยงานภายนอกและมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชนด้วยกันเอง เนื่องจากวิถีชีวิตของแต่ละครัวเรือนพบเจอและเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังนั้น การสื่อสารกันก็เป็นปัจจัยด้านหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ให้คนในชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้สามารถลดรายจ่ายจากการผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เอง และมีรายได้และเงินออมที่มากขึ้น เพราะสามารถหาวัตถุดิบจากชุมชนมาใช้ในการผลิตปุ๋ยชีวภาพได้ง่าย ดังกรณีบ้านเวฬุวันที่หมุนเวียนสิ่งเหลือใช้จากการเกษตรมาใช้ในการจัดทำปุ๋ยหมักชีวภาพในการประกอบอาชีพ และใช้ในครัวเรือนได้อีกด้วย ซึ่งแกนนำของบ้านเวฬุวันยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “...ตั้งแต่ทำปุ๋ยชีวภาพ นำหมักชีวภาพใช้เอง รายจ่ายลดลงเยอะ เพราะนอกจากใช้ในการเกษตรแล้ว ยังใช้ในครัวเรือนได้ด้วย...”

ด้านคุณธรรม ชุมชนมิติเศรษฐกิจใช้หลักของความยุติธรรม ความโปร่งใส ความเสมอภาคในการบริหารจัดการในหมู่บ้าน โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องรายได้-รายจ่าย โครงการแต่ละโครงการจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการแต่ละคนก็ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เปิดโอกาสให้มีการติดตามและส่วนคุณธรรมอีกประการหนึ่งที่ได้ชัดจากมิติเศรษฐกิจกล่าวคือ การคำนึงถึงคนส่วนรวม โดยการปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดสารเคมี โดยพยายามลดการใช้สารเคมีลดทีละน้อย แม้ว่าจะยังไม่สามารถเลิกใช้ได้เลยทีเดียวก็ตาม แต่ก็ไม่ละเลยสุขภาพของตนเองและผู้บริโภคเป็นสำคัญ และไม่คำนึงถึงรายได้เป็นสำคัญในการดำเนินกิจกรรมด้วย ดังกรณีบ้านดงสระแก้วที่กล่าวไว้ก่อนหน้าว่า “...หากดำเนินกิจกรรมโดยยึดเรื่องงบประมาณเป็นตัวตั้งแล้ว การดำเนินโครงการ/กิจกรรมใดๆก็จะไม่ประสบความสำเร็จ...” และเพื่อการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ชุมชนยังมีการตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาปฏิบัติร่วมกัน เช่นเดียวกับบ้านหนองกระทุ่มที่มีการจัดทำข้อตกลงมาปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งหากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจะช่วยทำให้แต่ละชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและราบรื่น

2.2.2 เทคนิคการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

โดยภาพรวมแล้วชุมชนในมิติเศรษฐกิจมีเทคนิคในการนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชน กล่าวคือ วิเคราะห์ปัญหาจากการประกอบอาชีพ จากนั้นใช้เวทีประชาคมที่ทุกชุมชนต้องมีเวทีนี้ในการแลกเปลี่ยนปัญหาความคิดเห็นและพัฒนาความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งก่อนการปฏิบัติจะมีการตั้งเป้าหมายก่อนว่า จะทำเพื่ออะไร ชุมชนมีความพร้อมและมีศักยภาพแค่ไหนที่จะลงมือปฏิบัติ โดยให้คนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นก่อนหากวิเคราะห์แล้วว่าชุมชนมีความพร้อมและตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติจึงมาเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาแล้ว จัดทำเป็น โครงการ/กิจกรรม

โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเสมอและเป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาก็ จะทำให้คนในชุมชนนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องแม้ว่าระยะแรกยังไม่เกิดการยอมรับที่จะปฏิบัติอย่างเต็มที่ชุมชนก็อาศัยให้ครัวเรือนข้างเคียงเป็นที่ปรึกษาและเป็นแบบอย่างแก่กันและกันในการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างและให้เรียนรู้ผลจากการปฏิบัติเห็นคุณค่าและผลของการปฏิบัติก็จะเกิดการยอมรับแล้ว ความร่วมมือที่จะนำไปปฏิบัติใช้ก็จะตามมาเองโดยปริยาย นอกจากนี้ ชุมชนในมิติเศรษฐกิจส่วนใหญ่ก็จะหากิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนต้องการมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2.2.3 กระบวนการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

สำหรับการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนมิติเศรษฐกิจมีกระบวนการนำไปใช้ที่เริ่มจากการถ่ายทอดความรู้ด้วยรูปแบบต่างๆ ทั้งการบอกกล่าวในที่ประชุม การศึกษาดูงาน และค้นแบบที่ปฏิบัติอยู่ในชุมชน ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วจึงนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมที่เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ ชุมชนมิติเศรษฐกิจเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชนก่อน จากนั้นเรื่องลำดับความสำคัญของปัญหาว่าสิ่งใดสามารถปฏิบัติได้ แต่สิ่งใดไม่สามารถปฏิบัติได้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบแก่ชุมชน และสามารถประยุกต์ใช้ทรัพยากรของชุมชนได้เพื่อเป็นการลดรายจ่ายเท่าที่จำเป็น ดำเนินกิจกรรมด้วยความพอดีไม่เกินความสามารถหรือมุ่งเน้นผลประโยชน์หรือผลตอบแทนมากเกินไป ปฏิบัติเท่าที่ตัวเองจะสามารถบรรเทาปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน หรือกิจกรรมที่จะช่วยมาต่อยอดหรือเติมเต็มการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความสมบูรณ์แบบ และเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ความมีเหตุผล ชุมชนในมิติเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้แล้ว ก็นำมาเข้าสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมพิจารณาโครงการ/กิจกรรมผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้านในการกำหนด โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชน โดยก่อนดำเนินกิจกรรมชุมชนจะมีการตั้งเป้าหมายและดำเนินโครงการเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันสร้างไว้ ดังกรณีของบ้านหนองกระทุ่มที่มีวิสัยทัศน์ว่า “ครัวเรือนอยู่รอด ชุมชนเข้มแข็ง ทรัพยากรยั่งยืน” ดังนั้น โครงการ/กิจกรรมจึงเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชนอย่างแท้จริง

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมิติเศรษฐกิจมีวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเช่นเดียวกับมิติสังคมกล่าวคือ การพัฒนามนุษย์ให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ รู้จักวางแผนชีวิตของตนเอง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม สร้างแรงกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนบริหารจัดการตนเองให้

ได้และแก้ปัญหาตนเองให้ได้ก่อนกล่าวคือ “ลด ละ เลิกในสิ่งที่ไม่จำเป็น” เพื่อส่งเสริมวินัยในการออม ดัชนีของบ้านดงสระแก้วมีการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการจัดตั้งโรงเรียนทำกินทำใช้ ซึ่งเปรียบได้กับศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ทั้งการเงิน กล่าวคือ การมีเงินออมไว้ใช้ยามฉุกเฉิน ด้านสิ่งแวดล้อมคือ สิ่งแวดล้อมที่ดี มีความหลากหลายและความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ประการสุดท้าย ภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพ กล่าวคือ สุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บจากสารเคมีทางการเกษตร พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านความรู้ ชุมชนมิติเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ในชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้ของคนในชุมชน ซึ่งเกิดจากการศึกษาดูงานจากชุมชนอื่นควบคู่กับการปฏิบัติด้วยตนเองเป็นสำคัญ นอกจากนี้ สื่อ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ทั้งจากโทรทัศน์ วิทยุและจากผู้นำชุมชนก็เป็นแหล่งความรู้ของคนในชุมชน รวมทั้งการได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอกและการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชนก็ก่อให้เกิดความรู้ที่เพิ่มขึ้น จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพราะคนในชุมชนแต่ละคนแสวงหาแนวทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การพบปะพูดคุยกันก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเป็นความรู้เกิดขึ้นที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต นอกจากนี้สิ่งที่ทันสมัยก็นำมาผสมผสานกับความรู้เก่า ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ในการนำไปใช้ได้

ด้านคุณธรรม ชุมชนมิติเศรษฐกิจมีกระบวนการดำเนินกิจกรรมโดยใช้หลักความยุติธรรม และความซื่อสัตย์ โดยเฉพาะเรื่องความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้บริโภคกล่าวคือ การไม่ใช้สารเคมีหรือพยายามลดการใช้สารเคมี เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับตนเองและผู้บริโภค ซึ่งเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ส่วนหลักความโปร่งใส และตรวจสอบได้ในการดำเนินกิจกรรมด้านกองทุนต่างๆ และสถาบันการเงินชุมชน ปลูกฝังให้เกิดความรู้ควบคู่คุณธรรม ดัชนีบ้านดงสระแก้วที่มีการส่งเสริมคุณธรรมให้กับคนในชุมชนกล่าวคือ “...การนิมนต์พระสงฆ์มาเทศนา เพื่อเสริมสร้างความรู้ควบคู่คุณธรรม...” ซึ่งเมื่อคนมีคุณธรรมมีจิตสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เจริญก้าวหน้าแล้ว การพัฒนาชุมชนจะเป็นไปอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง เศรษฐกิจพอเพียงจะอยู่ควบคู่กับการดำเนินชีวิตจนถือเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2.4 แนวทางหรือวิธีการของแผนงาน /โครงการในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

แนวทางหรือวิธีการของแผนงาน /โครงการในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนมิติเศรษฐกิจนั้น แผนงาน โครงการ/กิจกรรมจะมีการวางแผนร่วมกันของคนในชุมชนก่อน

โดยสำรวจสิ่งที่ได้ปฏิบัติไปแล้วว่าได้ผลสำเร็จเพียงใด เมื่อโครงการ/กิจกรรมที่ทำไปแล้ว สามารถต่อยอดได้หรือคิดซัดส่วนใดที่ต้องได้รับการแก้ไข หรือโครงการ/กิจกรรมมีแนวคิดที่จะต่อยอดแล้ว ไม่เกินความสามารถของชุมชน ก็จะถูกนำมาบรรจุในแผนงาน เพื่อเติมเต็มสิ่งที่ปฏิบัติอยู่แล้ว โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน และยึดหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขคือ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และการพึ่งตนเอง ในการดำเนินกิจกรรมในทุกๆกิจกรรม ซึ่งก็คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง รวมทั้งอาศัยทรัพยากร องค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินกิจกรรม โดยเน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ นอกจากนี้กิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจะไม่เน้นรายได้เป็นหลัก แต่เน้นคนในชุมชนให้มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการประกอบอาชีพเป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ปัจจัยที่ชุมชนยังขาดแคลนจะระดมทุนกันเองภายในชุมชนและอาศัยการบูรณาการแผนงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่จะสามารถปฏิบัติได้

2.2.5 การขยายผลการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน

สิ่งที่เป็นความสำเร็จเดิมของชุมชน ดังเช่นบ้านเวฬุวัน ก็จะเป็น โรงเรียนชุมชน ส่วนบ้านดงสระแก้วความสำเร็จก็คือ โรงเรียนทำกินทำใช้ ซึ่งจากกรณีตัวอย่าง 2 ชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น ชุมชนจะพัฒนาให้เป็นจุดแข็ง มีองค์ความรู้ที่ทันสมัย และเป็นระบบมากขึ้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนแล้วถ่ายทอดให้คนในชุมชนปฏิบัติอย่างทั่วถึงทั้งชุมชนก่อน ถึงแม้ว่าแกนนำชุมชนจะมีความเข้มแข็งในด้านความรู้แล้ว แกนนำจึงพัฒนาทักษะความสามารถให้กับคนในชุมชนให้กับคนในชุมชน เพื่อยกระดับความสามารถ และความรู้ความเข้าใจด้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอย่างแท้จริงก่อนที่จะขยายผลสู่ภายนอก จากนั้นยกระดับการสร้างเครือข่ายภายในแล้วขยายผลสู่ภายนอก ซึ่งการขยายผลสู่ภายนอกเกิดจากความสนใจของชุมชนอื่นๆแล้วเข้ามาศึกษาวิถีชีวิต ด้วยความสำเร็จและความเข้มแข็งที่เกิดขึ้น ยังผลให้ชุมชน 2 ชุมชนดังกล่าวได้รับเชิญเป็นวิทยากรจากหลายแห่ง ตลอดจนเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติใช้

จากผลการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ เพื่อให้เห็นการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิตินั้น คณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นลักษณะของตารางเปรียบเทียบเชิงบรรยายความเหมือนและความแตกต่างของชุมชนพอเพียงทั้ง 2 มิติ ได้ดังนี้

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง
ทั้ง 2 มิติ

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
1. กระบวนการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรม/ศึกษาดูงาน - การเรียนรู้ด้วยตนเองจาก การปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรม/ศึกษาดูงาน - การเรียนรู้ด้วยตนเองจาก การปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรม/ศึกษาดูงาน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - การอบรม/ศึกษาดูงาน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - มิติเศรษฐกิจจะวิเคราะห์ ตนเองจากปัญหาที่เกิดขึ้น
2. การถ่ายทอดความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ถ่ายทอดสู่ระบบเครือข่าย แล้วขยายผลสู่คนในชุมชน - ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน - เวทีประชุมประจำเดือน - วิทยากรภาครัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ่ายทอดสู่ระบบเครือข่าย แล้วขยายผลสู่คนในชุมชน - ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน - เวทีประชุมประจำเดือน - วิทยากรภาครัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน - วิทยากรภาครัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน - เวทีประชุมประจำเดือน - วิทยากรภาครัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ่ายทอดสู่ระบบเครือข่าย แล้วขยายผลสู่คนในชุมชน
3. การสื่อสารในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - เวทีประชุมประจำเดือน - ปากต่อปาก - หอกระจายข่าว 	<ul style="list-style-type: none"> - โฆษณา สื่อประชาสัมพันธ์ - หอกระจายข่าว - ปากต่อปาก 	<ul style="list-style-type: none"> - โฆษณา สื่อประชาสัมพันธ์ - หอกระจายข่าว - ปากต่อปาก 	<ul style="list-style-type: none"> - หอกระจายข่าว - ปากต่อปาก 	<ul style="list-style-type: none"> - เวทีประชุมประจำเดือน - โฆษณา สื่อประชาสัมพันธ์

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติตั้งเดิม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
4. การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม	<p>ขั้นที่ 1 ประสบปัญหา</p> <p>ขั้นที่ 2 เห็นแบบอย่าง</p> <p>ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ</p> <p>ขั้นที่ 4 เห็นผลอย่างเป็น</p> <p>รูปธรรม</p> <p>ขั้นที่ 5 เปลี่ยนแปลง</p> <p>พฤติกรรม</p>	<p>ขั้นที่ 1 ประสบปัญหา</p> <p>ขั้นที่ 2 เห็นแบบอย่าง</p> <p>ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ</p> <p>ขั้นที่ 4 เห็นผลอย่างเป็น</p> <p>รูปธรรม</p> <p>ขั้นที่ 5 เปลี่ยนแปลง</p> <p>พฤติกรรม</p>	<p>ขั้นที่ 1 ประสบปัญหา</p> <p>ขั้นที่ 2 เห็นแบบอย่าง</p> <p>ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ</p> <p>ขั้นที่ 4 เห็นผลอย่างเป็น</p> <p>รูปธรรม</p> <p>ขั้นที่ 5 เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม</p>	-
5. การสร้างแรงจูงใจ	<p>- ผู้นำสนับสนุนชักชวน</p> <p>- ยกตัวอย่างครัวเรือนที่สำเร็จ</p> <p>- ให้รางวัลเชิดชูเกียรติ</p>	<p>- ผู้นำให้ทดลองปฏิบัติเพื่อ</p> <p>ลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง</p> <p>- พัฒนาวีธีการผลิต เพื่อเพิ่ม</p> <p>มูลค่า</p>	<p>- ผู้นำให้ทดลองปฏิบัติเพื่อลอง</p> <p>แก้ปัญหาด้วยตนเอง</p>	<p>- พัฒนาวีธีการผลิต เพื่อเพิ่ม</p> <p>มูลค่า</p> <p>- ยกตัวอย่างครัวเรือนที่สำเร็จ</p> <p>- ให้รางวัลเชิดชูเกียรติ</p>

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง
ทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
6. การดำเนินโครงการ/ กิจกรรม	- ความพอประมาณ ดำเนินโครงการตามศักยภาพและความต้องการที่แท้จริง โดยอาศัยทุนที่มีอยู่ในชุมชน - ความมีเหตุผล ก่อนดำเนินโครงการจะมีการประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อช่วยกันคิดและวางแผน - การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เริ่มจากพัฒนาศักยภาพคน ปลูกจิตสำนึก สร้างวินัย โดยเฉพาะเรื่องการออม	- ความพอประมาณ วางแผนค่าใช้จ่าย ทำบัญชีครัวเรือน ระดมทุน "ไม่จำเป็นจะไม่ใช้" ง่าย - ความมีเหตุผล ปรับเปลี่ยนแนวคิด หารวิธีการใหม่ๆ เพื่อลดต้นทุนการผลิต - การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ปลูกฝังพัฒนาคนเป็นหลักให้คิดเป็น ทำบัญชี ครัวเรือน เพื่อวางแผนค่าใช้จ่าย	การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ปลูกฝังพัฒนาคนเป็นหลัก หลักความรู้ เรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดเวลา เรียนรู้จากสื่อโฆษณา อาศัยการเรียนรู้จาก การศึกษาดูงาน "มิติเศรษฐกิจจะเน้นด้านการผลิตเป็นหลัก หลักคุณธรรม ทำงานด้วยความโปร่งใส คนในชุมชนตรวจสอบได้" ข้อสุดท้ายมีรูปแบบที่ชัดเจน ด้านเศรษฐกิจจะเพิ่มในส่วนของคุณภาพ ข้อสุดท้ายในการประกอบอาชีพ	- ความพอประมาณ ดำเนินโครงการตามศักยภาพและความต้องการที่แท้จริง โดยอาศัยทุนที่มีอยู่ในชุมชน วางแผนค่าใช้จ่าย ทำบัญชีครัวเรือน - ความมีเหตุผลมิติเศรษฐกิจ ปรับเปลี่ยนแนวคิด หารวิธีการใหม่ๆ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ส่วนมิติทางสังคมนั้น ก่อนดำเนินโครงการจะมีการประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อช่วยกันคิดและวางแผน

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเสนอสรุปเชิงปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนเพื่อเพียง
ทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติตั้งคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
6. การดำเนินโครงการ/ กิจกรรม (ต่อ)	- หลักความรู้ เรียนรู้ด้วย ตนเองตลอดเวลา เรียนรู้จาก สื่อโฆษณา อาศัยการเรียนรู้ จากการศึกษาดูงาน - หลักคุณธรรม ทำงานด้วย ความโปร่งใส คนในชุมชน ตรวจสอบได้ ซื่อสัตย์ มี บูรธรรมที่ชัดเจน	- หลักความรู้ เรียนรู้ด้วย ตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆที่ จำเป็นต่อการผลิต - หลักคุณธรรม ซื่อสัตย์ต่อ การผลิต คือ การไม่ใช้ สารเคมี เอื้ออาทรต่อกัน มี น้ำใจ ช่วยเหลือ โปร่งใส		
7. การติดตามผล	- คนในชุมชนติดตามผล กันเองแต่ละครัวเรือน ได้ว่ามี จัดตั้งคณะกรรมการคอยให้ คำปรึกษาอีกชั้นหนึ่ง และนำ ปัญหาช่วยกันแก้ไข	- จัดตั้งคณะกรรมการคอย ให้คำปรึกษา และตรวจสอบ ตามแผนชุมชนที่ร่วมกันวาง ไว้และนำไปปัญหาช่วยกัน แก้ไข	- จัดตั้งคณะกรรมการคอยให้ คำปรึกษา และร่วมกันแก้ไข ปัญหา	- คนในชุมชนติดตามผล กันเองแต่ละครัวเรือน ได้ว่ามี จัดตั้งคณะกรรมการคอยให้ คำปรึกษาอีกชั้นหนึ่ง และนำ ปัญหาช่วยกันแก้ไข

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง
ทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
8. เทคนิคความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาคนเป็นลำดับแรก - ผู้นำเข้มแข็ง มุ่งมั่น ใฝ่รู้ การยอมรับ - การมีส่วนร่วมบนฐานเครือข่าย ญาติ - ทุนทางสังคม ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือ เอื้ออาทร - การปรับตัวให้เท่าทัน สถานการณ์ - การให้คุณค่าและเห็น ความสำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนชุมชนเป็นหลัก - การวางระบบบริหารจัดการที่ดี - การมีส่วนร่วม - การสร้างความร่วมมือ 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วม - การสร้างความร่วมมือ - การพัฒนาคนเป็นหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำที่เข้มแข็ง - ทุนทางสังคม ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือ เอื้ออาทร - การปรับตัวให้เท่าทัน สถานการณ์ - การให้คุณค่าและเห็น ความสำคัญ

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
8. เทคนิคความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาคนเป็นลำดับแรก - ผู้นำเข้มแข็ง มุ่งมั่น ใฝ่รู้ การยอมรับ - การมีส่วนร่วมบนฐานเครือข่าย ญาติ - ทูตทางสังคม ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือ เอื้ออาทร - การปรับตัวให้เท่าทัน สถานการณ์ - การให้คุณค่าและเห็น ความสำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนชุมชนเป็นหลัก - การวางระบบบริหารจัดการ จัดการที่ดี - การมีส่วนร่วม - การสร้างความร่วมมือ 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วม - การสร้างความร่วมมือ - การพัฒนาคนเป็นหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำที่เข้มแข็ง - ทูตทางสังคม ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือ เอื้ออาทร - การปรับตัวให้เท่าทัน สถานการณ์ - การให้คุณค่าและเห็น ความสำคัญ

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
9. สิ่งสะท้อนความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างรายได้ ลดรายจ่าย - การกู้ยืมลดลง หนี้สินลดลง - สภาพสังคมดีขึ้น - คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี - ฟื้นฟูทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ - พึ่งตนเองได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ลดรายได้ สร้างรายได้ - อาชีพเสริม - พึ่งตนเองได้ - คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี - การกู้ยืมลดลง หนี้สินลดลง - รางวัลเชิดชูเกียรติ - ชุมชนเข้มแข็ง 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างรายได้ ลดรายจ่าย - คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี - การกู้ยืมลดลง หนี้สินลดลง - พึ่งตนเองได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพสังคมดีขึ้น - ฟื้นฟูทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ - รางวัลเชิดชูเกียรติ - ชุมชนเข้มแข็ง 	
10. ทิศทางการพัฒนาชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง - ค้นหา พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่เน้นประโยชน์ต่อการผลิต - พัฒนาระบบชลประทาน เพื่อให้เอื้อต่อการผลิต 	<ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการแผนชุมชน - อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง - ค้นหา พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ - บูรณาการแผนชุมชน 	

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
10. ทิศทางการพัฒนาชุมชน (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการแผนชุมชน - อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย - สร้างเครือข่ายการผลิตกับภายนอก - บูรณาการแผนชุมชน - อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 	-	<ul style="list-style-type: none"> - อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการผลิต - พัฒนาระบบชลประทานเพื่อให้เอื้อต่อการผลิต - พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย - สร้างเครือข่ายการผลิตกับภายนอก 	
11. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - ภาวะผู้นำ - การรวมกลุ่มเครือข่าย - การบริหารจัดการที่ดี - การมีส่วนร่วม/การให้ความร่วมมือ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความรัก ความสามัคคี - การมีส่วนร่วม - การเรียนรู้ - ภาวะผู้นำ - การบริหารจัดการที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วม - การเรียนรู้ - ภาวะผู้นำ - การบริหารจัดการที่ดี - กลุ่ม/เครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุนทางสังคม ความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน - การตระหนักในการเรียนรู้ของคนในชุมชน 	

ตารางที่ 5-4 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการถ่ายทอดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของตัวเองเครือข่ายชุมชนพอเพียง
ทั้ง 2 มิติ (ต่อ)

มิติ	ประเด็นศึกษา	มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	ความเหมือน	ความแตกต่าง
11. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ(ต่อ)		<ul style="list-style-type: none"> - ทูทางสังคม ความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน - การตระหนักในการเรียนรู้ของคนในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่ม/เครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ความรัก ความสามัคคี 	

จากตารางจะเห็นได้ว่า มิติทางสังคม จะเน้นการดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงทุนทางสังคม กล่าวคือ ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือ เอื้ออาทรต่อกันเป็นหลัก และคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องรอง และทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนเป็นหลัก ส่วนมิติเศรษฐกิจ จะมีความรอบคอบระมัดระวังในเรื่องการเงินและค่าใช้จ่าย โดยการวางแผนและการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อควบคุมค่าใช้จ่าย แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนเป็นลำดับแรก ตระหนักในการเรียนรู้ เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน